

TÜRK HUKUKU VE AB DÜZENLEMELERİ ÇERÇEVESİNDE VEKÂLETSİZ İŞ GÖRMEME UYGULANACAK HUKUK

(Rules to be Applied to Negotiorum Gestio according to
the Turkish Law and Eu Regulations)

Ar. Gör. Ali ÖNAL*

ÖZET

Avrupa Topluluğu bünyesinde yirminci yüzyılın ortasından bu yana devam eden özel hukukun yeknesaklaştırılması çabası, 1980 tarihli Roma Sözleşmesi ile başlamış, sonrasında Akdi Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuka Dair Roma I Tüzüğü ile şimdilik nihayete ermiştir. Sözleşmelere ilişkin yeknesaklaştırma çabalarında ayrı tutulan akit dışı borç ilişkilerine dair düzenlemeler 2009 yılında kabul edilen Roma II Tüzüğü ile hayata geçmiştir. Yabancı unsurlu vekâletsiz iş görme fiillerine uygulanacak olan hukuk her ne kadar Tüzük ile düzenleniyor olsa da, Türk devletler özel hukuku açısından hâlen kanun boşluğu olan bir alandır. Türk hukukunda haksız fiil, sebepsiz zenginleşme ve sözleşme ilişkileri çerçevesinde hukukî niteliği tayin edilen vekâletsiz iş görmenin, yabancı unsurun dâhil olması ile ne şekilde vasıflandırılacağı ve uygulanacak hukukun bu kapsamda nasıl tayin edileceği çalışmamız kapsamında incelenecektir.

Anahtar kelimeler: Vekâletsiz iş görme, Roma II Tüzüğü, sebepsiz zenginleşme, haksız fiil, hukuk seçimi.

Abstract

The process uniformization of private law which had been ongoing since the mid-twentieth century within the European Community began with the Rome Convention dated 1980 and was concluded by the Rome I Regulation on the law applicable to contractual obligations. Regulations regarding non-contractual relations that had been exempted from the aforementioned process were implemented by the Rome II Regulation in 2009. Although the law applicable to the actions of negotiorum gestio including a foreign element is regulated by the Rome II Regulation, there is still a gap in this field of law considering Turkish International Private Law. The purpose of this work is to analyse the characterisation of negotiorum gestio when a foreign element is involved and determination

---

* Anadolu Üniversitesi Milletlerarası Özel Hukuk Anabilim Dalı.

of the applicable law thereby which, in Turkish law, is conducted within the framework of unjust enrichment, torts and contractual relations.

Keywords: Negotiorum gestio, Roma II Regulation, unjust enrichment, tort, freedom of choice.

GİRİŞ

Hukuk, kamu düzeni ve toplumsal barışı korumak amacıyla bazı hallerde kişilerin birbirleri üzerinde temsil veya vekâlet hakkı olmaksızın ya da herhangi bir akdi ilişkiye dayanmaksızın, “*Toplum Yararı*” namına başkalarının işlerine müdahale edilmesi hâlini korumaktadır¹. Söz konusu hâl ile herhangi bir temsil veya vekâleti olmayan ve bu durumu ile birlikte başkasının hukukî alanına müdahalede bulunan kimse, ya işi görülen lehine (*gerçek vekâletsiz iş görme*) ya da işin mahiyeti ile doğacak yararın kime ait olacağını bilmeden kendi yararına iş yaparak (*gerçek olmayan vekâletsiz iş görme*) faaliyette bulunmaktadır². Vekâletsiz iş görme olarak adlandırılan bu durum, salt maddi hukukun konusunu teşkil ettiği gibi son yıllarda artan milletlerarası özel hukuk ilişkileri neticesinde, içinde yabancılık unsuru bulunan konular bakımından da önem arz etmektedir. Bu açıdan 2009 yılında yürürlüğe giren Akit Dışı Borç İlişkilerine Dair Roma II Tüzüğü³ kapsamında özel olarak vekâletsiz iş görmeye uygulanacak hukuk konusuna yer verilmesi, konunun uygulama alanını genişletmektedir.

Türk milletlerarası özel hukuk mevzuatında vekâletsiz iş görme konusuna uygulanacak hukukun ne şekilde tespit edileceği özel olarak düzenlenmemiştir. Kanun koyucunun düzenlemediği bu alan dâhilinde, doktrin ve uygulama ışığında çeşitli görüşler öne sürülmüştür. Doktrinde vekâletsiz iş görme konusunu haksız fiil⁴ olarak

¹ Necip Bilge (1962), Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri, B. 2. Ankara, s. 235; H. Gökçe Özdemir (2001), Roma Hukukunda Vekâletsiz İş Görme, Ankara: Seçkin Yayıncılık, s. 77.

² Haluk Tandoğan (1957), Mukayeseli Hukuk ve Hususiyle Türk-İsviçre Hukuku Bakımından Vekâletsiz İş Görme (Mukayeseli), İstanbul: Ankara Hukuk Fakültesi Yayını No:109, s. 1; Pınar Uzun Şenol (2014), Vekâletsiz İş Görmeye İlişkinin Hukukî Durumu, İstanbul: FSM İlimi Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, s. 294.

³ Akit Dışı Borç İlişkileri Kapsamında Roma II Tüzüğüne vekâletsiz iş görme kavramı “*Negotiorum Gestio*” olarak isimlendirilmiştir. Tüzük metni için bkz. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:32007R0864:EN:HTML> (Erişim Tarihi: 1.5.2015).

⁴ Aydın Zevkliler/ K. Emre Gökyayla (2014), Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 14. Bası, Ankara: Turhan Yayıncılık, s. 630; Tandoğan, Mukayeseli, s. 12; Nihal Uluocak (2002), Milletlerarası Haksız Fiil İhtilâflarında Fransız Hukukunda Meydana Gelen Yabancı Gelişmeler, Ergin Nomer'e Armağan, Milletlerarası Hukuk Bülteni, C. 22, S. 2, s. 959; Alper Gümtüş (2012), Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Cilt II, İstanbul: Vedat Yayıncılık, s. 241; Gülören Tekinalp/ Ayfer Uyanık-Çavuşoğlu (2011), Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları, 11. Baskı, İstanbul: Vedat Yayıncılık, s. 394; Ergin Nomer (2015), Devletler Hususi Hukuku, 21. Bası, İstanbul: Beta Yayıncılık, s. 368 vd; Günseli Öztekin-Gelgel (2006), Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuk Hakkındaki Avrupa Birliği Düzenlemesi, İstanbul: Beta Yayıncılık, s. 48 vd.; Aysel Çelikel/ B. Bahadır Erdem (2014), Milletlerarası Özel Hukuk, 13. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık, s. 404 vd.

nitelendiren yazarlar olduğu gibi, sözleşme benzeri hukukî ilişki içerisinde yer aldığı belirten yazarlar da mevcuttur⁵. Özellikle İsviçre hukukundaki gelişmeler⁶ ve akabinde Roma II Tüzüğünde⁷ vekâletsiz iş görmeye ilişkin özel düzenlemenin yer alması nihayetinde, vekâletsiz iş görmeye uygulanacak hukukun tayini netleşmiştir. Ancak, vekâletsiz iş görmenin kendine özgü olarak gerçek ve gerçek olmayan vekâletsiz iş görme şeklinde ayrılması, hatta, farklı disiplinler ile bağlantısı halihazırda yabancı unsurlu vekâletsiz iş görmeye uygulanacak olan hukuk konusunu belirsiz kılmaktadır. Türk hukukunda vekâletsiz iş görmenin, farklı disiplinler ile bağlantısına ilişkin şu örnekler verilmektedir: Türk Medeni Kanunu (TMK) md. 25 gereğince davacının, maddî ve manevî tazminat istemleri ile hukuka aykırı saldırı dolayısıyla elde edilmiş olan kazancın vekâletsiz iş görme hükümlerine göre kendisine verilmesine ilişkin istemde bulunma hakkı saklıdır. Bunun dışında, Türk Borçlar Kanunu (TBK) md. 630/2 uyarınca, adi ortaklığa ilişkin ortaklığı yönetme yetkisi bulunmayan bir ortağın, ortaklığın işlerini görmesi veya bu yetkiye sahip ortağın yetkisini aşması hâllerinde, vekâletsiz iş görmeye ilişkin hükümler uygulanır. Yine Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu md. 70/3 gereğince fikir ve sanat eserleri üzerindeki hakları tecavüze uğrayan kimse tazminattan başka temin edilen kârın kendisine verilmesini de isteyebilir⁸. Görüldüğü üzere vekâletsiz iş görme hükümleri geniş bir alanda etkin uygulanan bir konudur. Örnekleri verilen hallerde vasıflandırmanın Türk hukukuna göre yapılması durumunda, yabancı unsurlu uyuşmazlığa vekâletsiz iş görme hükümlerinin uygulanacağı görülmektedir. Şu halde, vekâletsiz iş görmenin hukukî niteliği ve çeşitleri birlikte değerlendirilerek vekâletsiz iş görmeye uygulanacak hukukun tespit edilmesinin daha faydalı olacağını düşünüyoruz. Böylece, ileride görüleceği üzere vekâletsiz iş görme işlemleri içerisinde yer alan gerçek ve gerçek olmayan vekâletsiz iş görme kavramları, hukukî nitelendirmesi yapılarak, özellikle yabancı unsurlu vekâletsiz iş görme işlemlerinde vasıflandırmanın daha sağlıklı bir biçimde yapılması ve uygulanacak hukukun daha net bir biçimde belirlenmesi mümkün olacaktır⁹.

⁵ Tandoğan, Mukayeseli, s. 10 vd.

⁶ İsviçre ve Türk hukuku kapsamında vekâletsiz iş görmeye ilişkin ayrıntılı bilgi bkz. İsmail Kırca (1995), Vekâletsiz İş Görmenin Temsil Hukukunda Uygulama Alanı Bulduğu Haller, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHF), Cilt 44, Sayı 1-4, s. 443-450.

⁷ Akit dışı borç ilişkileri hakkındaki Roma II Tüzüğü hakkında bkz. Öztekin-Gelgel, s. 11; Z. Derya Tarman (2008), Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuk Hakkındaki Avrupa Topuluğu Tüzüğü (Roma II), Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 57, Sayı 2, s. 194 vd.

⁸ Cevdet Yavuz/ Faruk Acar/ Burak Özen (2014), Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Güncellenmiş ve Yenilenmiş 10. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık, s. 1359 vd.

⁹ Cemal Şanlı/ İnci Ataman-Figenmeşe/ Emre Esen (2015), Milletlerarası Özel Hukuk, 3. Baskı, İstanbul: Vedat Yayıncılık, s. 46; Nomer,

1. Vekâletsiz İş Görmenin Tanımı, Türleri ve Unsurları

Vekâletsiz iş görmeye ilişkin hükümler 6098 sayılı TBK'nın 10. bölümünde 526-531. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Vekâletsiz iş görme genel olarak iş görenin iş görmek için vekâlete sahip olmaksızın, iş sahibinin bir işini görmesi olarak tanımlanabilir¹⁰.

Vekâletsiz iş görme, işi görülen kişinin menfaatinin olup olmaması durumuna göre ikiye ayrılarak incelenmiştir¹¹. Gerçek vekâletsiz iş görme, bir kimsenin başkasına ait bir işi, o kimsenin işinde, hukukî bir yetkisi olmaksızın müdahalede bulunmasıdır¹². Bu noktada işi görenin, iş sahibinin menfaati ve işin niteliğine uygun hareket etmesi beklenir¹³. Gerçek vekâletsiz iş görmede söz konusu durumun oluşabilmesi için öncelikle bir iş görme fiilinin meydana gelmesi beklenir. İş görmenin mutlaka hukuka uygun bir fiil veya hukukî muamele olması da gerekmemektedir¹⁴. Gerçek vekâletsiz iş görmede ikinci unsur ise görülen işin başkasına ait bir iş olması gerekmektedir. Bu durum, iş görenin başkasına ait bir iş hakkında hukuken yetkili olmasına rağmen müdahale etmesini göstermektedir. Üçüncü olarak, işi gören kişinin, bu işi yapmaya hukuken yetkili vekil¹⁵, temsilci, ortak, velayet, vesayet ilişkisi veya söz konusu işle bir menfaati olmaması gereklidir¹⁶. Dördüncü olarak iş görenin başkasına ait bir işi yapması gereklidir. İş görenin bu bilinçte olması asli bir unsurdur. Nihayet gerçek vekâletsiz iş görmede son unsur, iş gören kişi, işi yaparken, iş sahibinin açık veya örtülü olarak yasaklamış olduğu bir işi yapmamalıdır. Söz konusu durum hâlin şartlarından veya açıkça anlaşılır olmalıdır.

¹⁰ Zevkliler/ Gökyayla, s. 630; Gümüş, s. 217; Yavuz/Acar/Özen, 1359; Cevdet Yavuz/ Faruk Acar/ Burak Özen (2012), Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler, 10. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık, s. 640; M. Reşit Karahasan (2002), Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, C. II, İstanbul, s. 1147.

¹¹ 818 sayılı eski BK ve 6098 sayılı TBK'nın örnek şekilde benimsendiği İsviçre'nin yeni öğretisinde ise bu ayrım dörtlü bir şekilde yapılmıştır: Bu ayrıma göre vekâletsiz iş görme, caiz gerçek vekâletsiz iş görme, caiz olmayan gerçek vekâletsiz iş görme, iyiniyetli gerçek olmayan vekâletsiz iş görme ve kötüniyetli gerçek olmayan iş görme olarak dörtlü ayrıma tabidir, Gümüş., s. 217-218.

¹² Zevkliler/ Gökyayla, s. 629; Gümüş, s. 219-220; Yavuz/Acar/Özen, 1360.

¹³ Gerçek vekâletsiz iş görme hakkında "düzenli" ve "tam" vekâletsiz iş göre ifadeleri de kullanılmaktadır. Yavuz/Acar/Özen, 1360.

¹⁴ Yavuz/Acar/Özen, 1360; Haluk Tandoğan (2008), Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Cilt II, 4. Bastı, İstanbul: Vedat Yayıncılık, s. 677; Gümüş, 220.

¹⁵ Yargıtay 3. HD, T. 10.10.1968; E. 5297 / K. 4686: "Hükümsüz olan her satış sözleşmesine dayanarak sözleşme konusunu oluşturan taşınmazda yapılan inşaat hazırlık giderleri, sözleşmenin hükümsüzlüğünü ileri süren satıcıdan vekâletsiz iş görme esasları uyarınca istenebilir." ; Yargıtay 13. HD, T. 26.1.1984, E. 8711 / K. 421: "Vekilin masrafı azaldan sonra yaptığı anlaşılma dahi, iş sahibi, kendi yararına yapılan bu işi zorunlu ve faydalı bulunduğu bilirkişilerce belirlendiğinde bedelini vekâletsiz iş görme hükümlerine göre vekile ödemelidir." Nihat Yavuz (2012), 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi 2. Cilt, Ankara, Adalet Yayınları; Uzun-Şenol, s. 297.

¹⁶ Yavuz/Acar/Özen, 1361; Tandoğan, s. 678-680.

Gerçek olmayan vekâletsiz iş görme¹⁷ ise bir kimsenin başkasının işini bilerek veya bilmeyerek kendi işi gibi yapması ve bu işi yapması ile kendi menfaatine çıkar elde etmesi şeklinde tanımlanabilir¹⁸. Doktrinde ağırlıklı görüş, gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeyi haksız fiil unsurlarınca değerlendirilmektedir¹⁹. Gerçek olmayan vekâletsiz iş görme ile gerçek vekâletsiz iş görme unsurları birbirleri ile aynıdır; ancak, gerçek vekâletsiz iş görmeye iş gören bilerek veya bilmeyerek işi görülen menfaatine iş yaparken, gerçek olmayan vekâletsiz iş görme de iş gören, yaptığı işi kendi işi gibi görerek kendi menfaatine iş yapmaktadır²⁰. Bu sebeptir ki TBK md. 530 iki kurum arasındaki hukukî sonuçları farklı düzenlemiştir²¹ 22.

2. Türk Hukukunda Vekâletsiz İş Görmenin Hukuksal Niteliği

Vekâletsiz iş görmenin hukuksal niteliği Türk hukukunda var olan borcun kaynaklarına ilişkin değerlendirmeler ile birlikte incelenmelidir. Bilindiği üzere Türk-İsviçre borçlar hukuku sistematüğinde borcun kaynakları üçlü olarak ele alınmaktadır. Buna göre TBK borç kaynaklarını sözleşmeden doğan borç ilişkileri (TBK 1-48), haksız fiilden doğan borç ilişkileri (49-76), nihayet sebepsiz zenginleşmeden doğan borç ilişkileri (77-82) olmak üzere üç kısımda incelenmektedir²³. Ancak Türk-İsviç-

¹⁷ Gerçek olmayan vekâletsiz iş görme kavramı hakkında doktrinde çok çeşitli terimler kullanılmaktadır. Bunlar, “*kendi menfaatine vekâletsiz iş görme*”, “*gerçek olmayan vekâletsiz iş görme*”, “*caiz olmayan vekâletsiz iş görme*” ve “*haksız karışma kazancı-iş gasbı*”. Ayrıntılı bilgi için bkz. A. Arkan Akbıyık (1999), Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görme, İstanbul: Alfa Yayınları, s. 17-19.

¹⁸ Hüseyin Hatemi (2000), Türk hukukunda Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görme Kurumuna İlişkin Düşünceler, Kemal Oğuzman Anısına Armağan, İstanbul, s. 383; Yavuz/Acar/Özen, 1367.

¹⁹ Yargıtay 4. HD. T. 07.02.2002, E. 2001/10153, K. 2002/1361 sayılı kararında kaçak elektrik kullanımının haksız fiil teşkil ettiğini, bundan dolayı haksız fiil tarihinden itibaren yasal faiz istenebileceğini belirtmiştir. Tandoğan, s. 677; Yavuz/Acar/Özen, 1368.

²⁰ Tandoğan gerçek olmayan vekâletsiz iş görme hâllerine şu durumları örnek vermektedir: İş görenin kendi menfaatine nazaran, iş sahibinin menfaatine hizmet maksadı ile bir işe giriştiği, ancak gerçekte böyle bir işe girişmenin gerekli olmadığı veya iş sahibinin yasaklamasına karşın işe girilmiş olması. İş görenin başkasına ait olan bir işi kendi menfaatine yapması. Tandoğan, s. 677.

²¹ Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin hukukî sonuçları ve çeşitli örnekleri için bkz. Tandoğan, s. 678 vd.; Tandoğan, Mukayeseli, s. 50 vd.

²² TBK md. 530- İş sahibi, kendi menfaatine yapılmamış olsa bile, iş görmeden doğan faydaları edinme hakkına sahiptir; ancak zenginleştiği ölçüde, iş görenin masraflarını ödemek ve giriştiği borçlardan onu kurtarmakla yükümlüdür.

²³ TBK’da borcun kaynakları bu şekilde düzenlenmekle birlikte, doktrin bu konuda farklı görüşler de ileri sürmektedir. Bu kapsamda Eren’e göre, borcun kaynakları ikiye ayrılmaktadır: İlk olarak hukukî ilişkiden doğan borç kaynaklarıdır. Yazarın, TBK’da geçen sözleşmeden doğan borç ilişkileri yerine bu ifadeyi kullanması, terminoloji farklılığı veya görüş ayrılığından ziyade, borç ilişkilerinin iki veya çok taraflı nitelik arz eden sözleşme ilişkileri dışında vasiyetname, ilân yoluyla ödül vaadi gibi tek taraflı borç ilişkilerinden doğabilmesi nedeniyle. İkinci olarak ise doğrudan doğruya kanundan borç ilişkileri mevcuttur. Doğrudan doğruya kanundan doğan borç ilişkilerinde hukukî sonuç, tarafların böyle bir hukukî sonucu açık veya örtülü beyanları ile istedikleri için değil; doğrudan doğruya kanun yolu ile meydana gelmektedir. Borç ilişkilerinin

re borçlar hukukunun tanımış olduğu geniş irade serbestiyeti/ sözleşme özgürlüğü sonrasında kanunda zikredilmeyen sözleşme tiplerinin de ortaya çıkması sonucunu doğurduğundan, bu yeni sözleşme tipleri yukarıda anılan üçlü ayırım kapsamında değerlendirilememektedir. Bu nedenle üçlü borç kaynağı ve içerisine dâhil edilemeyen bazı borç ilişkileri için ayrı bir tasnif şekli zaruret arz etmektedir²⁴.

Vekâletsiz iş görmenin ise yukarıda belirtilen hangi tür borç ilişkisi kapsamında yer aldığı konusu gerek Türk hukukunda gerek farklı hukuk sistemlerinde tartışılmaktadır. Roma hukukundan bu yana var olan borç ilişkilerinin sınıflandırılması meselesi, vekâletsiz iş görme sözleşmeleri açısından da farklı bir boyut arz etmektedir²⁵. Önceleri Roma hukukunda ayrı bir borç kaynağı olarak kabul edilen, bugün için sınırlı bir uygulama alanı bulan “*sözleşme benzeri hukukî ilişkiler*” kavramı, vekâletsiz iş görme bakımından kabul edilen bir görüştür²⁶. İkinci görüş “*sözleşme benzeri hukukî ilişkiler*” görüşünün geliştirilmiş hâlidir²⁷. Buna göre vekâletsiz iş görme TBK md. 529 ve 530’dan hareketle sözleşme benzeri bir nitelik arz etmekte ve nu çerçevede “*hukukî işlem benzeri fiil*” olarak nitelendirilmektedir²⁸. Bir başka görüş ise vekâletsiz iş görmeyi “*diğer sebeplerden doğan borç ilişkileri*” içerisinde, “*doğrudan doğruya kanundan doğan bir borç ilişkisi*” bünyesinde ele almaktadır²⁹. Söz konusu görüş vekâletsiz iş görmeyi işi gören ile iş sahibi arasında menfaat dağılımına göre ayırmaktadır. Buna göre eğer işin görülmesi ile iş sahibinin menfaati ve çıkarlarının gelişmesi adına hareket edilmiş ise (*gerçek vekâletsiz iş görme*) şu halde vekâletsiz iş

---

doğumu ile irade sahiplerinin açık iradeleri arasında doğrudan doğruya bir hukukî sonuç yoktur. Yazara göre kanundan doğan borç ilişkileri denilince haksız fiilden doğan borç ilişkileri, sebep-siz zenginleşmeden doğan borç ilişkileri, fiili sözleşmeden doğan borç ilişkileri anlaşılmaktadır. Bunun yanında haksız fiilden doğan borç ilişkileri kavramı da tek başına yetersiz kalmaktadır. Keza teknik anlamdaki dar haksız fiil kuralı, hukuka aykırı işlem ve kusurlu davranış ile üçüncü kişilere verilen zararı ifade eder. Bunun yanında kusursuz sorumluluktan doğan borç ilişkilerini de eklemek gereklidir. Fikret Eren (2015), Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Bası, Ankara: Yetkin Yayıncılık, s. 489; Kemal Oğuzman/ Turgut Öz (2014), Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 11. Bası, İstanbul: Vedat Yayıncılık, s. 446 vd. Aksi görüş için bkz. Necip Kocayusufpaşaoğlu (1978), Borçlar Hukuku Dersleri Genel Hükümler, 1. Fasikül, İstanbul, s. 80 vd..

²⁴ Bu tasnif şekli Roma hukukundan bu yana kendisini göstermiş olan; ancak, Türk-İsviçre borçlar kanunu sistematığı içinde doğrudan yer almayan “*diğer sebeplerden doğan borç ilişkileri*” dir. Eren, s. 116; Roma hukukunda diğer sebeplerden kaynaklanan borç ilişkileri için bkz: F. Hakkı Saymen/ H. Kemal Elbir (1958), Türk Borçlar Hukuku I-II, s. 64.

²⁵ Roma hukukunda vekâletsiz iş görme “*negotiorum gestio*” olarak düzenlenmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Özdemir, s. 79.

²⁶ Vekâletsiz iş görmenin, sözleşme benzeri bir ilişki olamayacağı hakkında ayrıntı bilgi için bkz. Tandoğan, Mukayeseli, s. 35 vd. Gerçek vekâletsiz iş görme sözleşmesinin hukukî muamele benzeri bir işlem olduğu yönündeki görüşler için bkz. Yavuz/Acar/Özen, s. 1362; Tandoğan, s. 677.

²⁷ Tandoğan, Mukayese, s. 25; Yavuz/Acar/Özen, 1359.

²⁸ Tandoğan, Mukayese, s. 25; Yavuz/Acar/Özen, 1359.

²⁹ Eren, s. 116; Uluocak, Haksız Fiil, s. 959.

görme haksız fiil değil, daha çok İsviçre hukukuna paralel olarak sözleşme ilişkisi içinde değerlendirilmelidir³⁰. Ancak, işi görenin kendi menfaati için gerçekleştirdiği (gerçek olmayan vekâletsiz iş görme) iş görme, iş sahibinin menfaati olmadığı için haksız fiil kavramı içerisinde yer almaktadır³¹. Her ne kadar bu görüşü dile getirenler, vekâletsiz iş görmeyi doğrudan doğruya kanundan doğan bir borç ilişkisi olarak tanımlasalar da, vekâletsiz iş görmeyi kusur sorumluluğunu ortadan kaldıran, hukuka uygunluk sebebi olarak görmeleri nedeniyle, haksız fiil görüşü içerisinde değerlendirilmektedir³².

Kanaatimizce de vekâletsiz iş görme, gerçek ve gerçek olmayan vekâletsiz iş görme şeklinde iki farklı düzlemde değerlendirilmek suretiyle hukukî niteliği tayin edilmelidir. Gerçek vekâletsiz iş görmeye, bir kimsenin başkasına ait bir işin görülmesi iradesiyle onun hukukî alanına, bu konuda herhangi bir yetkisi ve tasarrufu bulunmaksızın karışması söz konusudur³³. Gerçek vekâletsiz iş görmeye iş sahibinin menfaatine hareket edilmesi ile TBK md. 529'a göre kanundan kaynaklanan borç ilişkisinden doğan bir talep hakkı mevcut olacaktır³⁴. Kanundan kaynaklanan bu talep hakkında, tarafların karşılıklı menfaati söz konusudur. Bu nedenle gerçek vekâletsiz iş görme, sözleşme ilişkisi içinde yorumlanmaktadır. Nihayet TBK md. 531³⁵'de iş sahibinin icazet vermesi sonrasında vekâlet hükümlerinin uygulanmasının kabul edilmesiyle gerçek vekâletsiz iş görmeyi sözleşme ilişkisi içerisinde değerlendirilmesi ve bu nedenle hukukî işlem benzeri fiil olduğu yönündeki görüşe katılmaktadır³⁶.

³⁰ Bu noktadaki sözleşme ilişkisinin kaynağı temsil sözleşmesidir. Kırca, s. 444.

³¹ Eren, s. 606.

³² Öztekin-Gelgel, s. 49; Eren, s. 605.

³³ Yavuz/Acar/Özen, s. 1360.

³⁴ **TBK Md. 529-** İş sahibi, işin kendi menfaatine yapılması hâlinde, iş görenin, durumun gereğine göre zorunlu ve yararlı bulunan bütün masrafları faiziyle ödemek ve gördüğü iş dolayısıyla üstlendiği edimleri ifa etmek ve hâkimin takdir edeceği zararı gidermekle yükümlüdür. Bu hüküm, umulan sonuç gerçekleşmemiş olsa bile, işi yaparken gereken özeni göstermiş olan iş gören hakkında da uygulanır. İş gören, yapmış olduğu giderleri alamadığı takdirde, sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre ayırıp alma hakkına sahiptir.

³⁵ **TBK Md. 531-** İş sahibi yapılan işi uygun bulmuşsa, vekâlet hükümleri uygulanır.

³⁶ Gerçek vekâletsiz iş görmeyi haksız ve haklı gerçek vekâletsiz iş görme şeklinde ayrıma tutarak yorumlayan yazarlar da mevcuttur. Bu yazarlara göre haklı vekâletsiz iş görme, sözleşmesel ilişki taşırken, haksız vekâletsiz iş görme haksız fiil örneği taşımaktadır. Bu yazarlar gerçek, haksız vekâletsiz iş görmeye ilişkin şu örneği vermektedirler: İş sahibinin yararının gözetilmiş olması; ancak ortaya çıkan sonuç bakımından iş sahibinin zararına olan bir sonucun meydana gelmesi hâli veya iş sahibinin yasakladığı bir durumun, iş sahibinin menfaati gözetilerek yapılması ya da objektif olarak onun yararına olmayan, olmadığı bilinen veya bilinmesi gereken bir olayda iş sahibinin zarar uğramasında olduğu gibi. Zevkililer/ Gökyayla, s. 351; Bilge, s. 330-331; Gümüş, s. 217; Özdemir, s. 89. Kanaatimizce, söz konusu yazarların gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeye yapmış olduğu haklı ve haksız ayrımı objektif bir sorunu çözmemektedir. Zira yapılan ayırmada göze çarpan gerçek, haksız vekâlet iş görme işlemlerinde her durumda işi görülenin hukukî menfaati söz konusu değildir.

Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin hukukî niteliğinin tayin edilmesi, gerçek vekâletsiz iş görmeye olduğu kadar kolay değildir. Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeye bir kimse, başkasının işini kendi işi gibi ve kendi çıkarı için menfaat sağlamak amacıyla yapmaktadır³⁷. Eren'e göre gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeye, iş görenin yapmış olduğu iş kendi menfaatine ve işi görülenin muhtemel iradesine uygun değil ise, iş görenin bu fiili hukuka aykırıdır. Ancak bu kişinin hukuka aykırı olan fiili haksız fiil teşkil etmemektedir³⁸. Bu noktada vekâletsiz iş görmeye esas teşkil eden hukukî ilişkinin ihlâli söz konusudur. Yine aynı görüşte olan Yavuz gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeyi haksız fiil olarak kabul etmektedir³⁹. Ancak, bu durumun hem haksız fiilden hem de sebepsiz zenginleşmeden önemli derecede farklılıkları mevcuttur⁴⁰. Bu yorum dışında gerçek olmayan vekâletsiz iş görme işleminin hukukî niteliğini tanımlarken özellikle Fransız ve Avusturyalı⁴¹ hukukçuların savundukları, vekâletsiz iş görmeye sadece işi görülenin hukukî yararının olması gerekliliği ve eğer bu unsur yok ise vekâletsiz iş görmenin meydana gelmeyeceğini savunan yazarlar mevcuttur. Vekâletsiz iş görmeyi reddeden bu yazarlara göre vekâletsiz iş görmeye bir hukuka uygunluk unsuru var ise bu unsur sadece işi görülen kimsenin lehine hareket edilmesidir⁴². Bu görüş dışında, Fransa ve Avusturya hukuklarında ifade edilen görüş ile benzerlik taşıyan tam⁴³ ve eksik⁴⁴ vekâletsiz iş görme görüşleri de taraftar bulmuş; ancak vekâletsiz iş görmeyi reddeden görüşte olduğu gibi taraftar toplayamamıştır⁴⁵.

Bize göre, gerçek olmayan vekâletsiz iş görme, haksız fiil benzeri bir görünüm arz etmektedir. Keza bu görüş Roma II Tüzüğü'ne göre de uygundur. Roma II Tüzüğü kapsamında belirtilen vekâletsiz iş görme, "*negotiorum gestio*" olarak nitelendirilmiş; fakat, bu kavram gerçek vekâletsiz iş görmenin tanımına uygun olarak iş sahibinin menfaatine gerçekleşen vekâletsiz iş görme şeklinde düzenlenmiştir. Tüzüğün tümü dikkate alındığında gerçek olmayan vekâletsiz iş görme hükümlerinin haksız

³⁷ Yavuz/Acar/Özen, s.1367.

³⁸ Eren, s. 606. Yazar ayrıca vekâletsiz iş görmeyi kusuru ortadan kaldıran, hukuka uygunluk sebeplerinden biri saymaktadır.

³⁹ Yavuz/Acar/Özen, s.1368.

⁴⁰ Haksız fiil ve sebepsiz zenginleşme hükümlerinde işi görülen zararı kadar tazminat alma hakkına sahip iken, vekâletsiz iş görme hükümlerinde iş sahibi işi görenden, işi görenin kendi çabaları ile elde ettiği ve işi görülenin yapabileceğinden fazlasını elde etmiş ise bu faydaları da isteme hakkına sahip bulunmaktadır. Yavuz/Acar/Özen, s.1368.

⁴¹ Söz konusu hukuk düzenlerine göre işi görülenin menfaati olmadığında vekâletsiz iş görmeden bahsedilemeyeceğinden, gerçek olmayan vekâletsiz iş görme şeklinde tarif edilen konu sebepsiz zenginleşme ve haksız fiil hükümleri kapsamında geri istenmektedir. Tandoğan, Mukayeseli, s. 72; Özdemir, s. 93.

⁴² Lütfü Dalamanlı (1977), Borçlar Kanunu Şerhi, İstanbul, s. 854.

⁴³ H. Avni Göktürk (1951), Borçlar Hukuku, Ankara: Ulus Basımevi, s. 525.

⁴⁴ Tandoğan, Mukayeseli, s. 59; Bilge, s. 236.

⁴⁵ Söz konusu hallerde ayrıntılı bilgi için bkz. Tandoğan, Mukayeseli, s. 60.

fiil olarak vasıflandırıldığı görülecektir⁴⁶. Türk-İsviçre borçlar hukuku sistematüğinde vekâletsiz iş görme nitelendirmesinde yer alan gerçek/ gerçek olmayan vekâletsiz iş görme ayrımı Tüzük'ten bağımsız olarak değerlendirildiğinde Türk hukuku açısından vasıflandırma yapılmasında kolaylık sağlayacaktır. Ancak, vekâletsiz iş görme sonucu uğranılan zararın haksız fiil ve sebepsiz zenginleşme hükümlerini aşan bir yönü vardır. Vekâletsiz iş görme ile iş görenin elde ettiği menfaatler ile birlikte, elde etmeyi ihmâl ettiği menfaatler de istenebilecektir. Bu yönü ile haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmeyi aşan bir durum mevcut olsa da gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin unsurları bakımından haksız fiil olduğu yönünde değerlendirme yapmak doğru olacaktır. Bu değerlendirme ile milletlerarası özel hukuk hükümlerince vasıflandırma yapılması esnasında, sınırlı sayıdaki kanunlar ihtilâfi kuralları arasında, bir bağlama kuralı bulmak açısından da gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeyi haksız fiil kavramı içerisinde nitelendirmek uygun olacaktır. Söz konusu nitelendirme vekâletsiz iş görme kavramının yer aldığı Akit Dışı Borç İlişkileri Dair Roma II Tüzüğü ile de uyumluluk arz edecektir⁴⁷.

3. Vekâletsiz İş Görmeye Uygulanacak Hukuk

3.1. Genel Olarak

Vekâletsiz iş görme hakkında Türk hukukundaki durumu ve hukuksal nitelendirmeyi belirttikten sonra, yabancı unsurlu vekâletsiz iş görme işlemleri hakkında uygulanacak hukukun tespiti daha rahat bir biçimde yapılabilecektir. Bilindiğı üzere, milletlerarası özel hukuk münasebetlerinde yabancı unsurlu özel borç ilişkileri hak ve fiil ehliyeti, nişanlanma, evlenme, boşanma, nafaka, velayet, menkul miras, gayrimenkul miras, özel borç ilişkileri, haksız fiiller ve sebepsiz zenginleşmedir⁴⁸. Farklı şekillerde ifade edilen bu hukukî kavramlar, bağlama noktası vasıtasıyla bir hukuk sistemi ile ilişkilendirilir ve bu hukuk sistemi içerisinde çözüme kavuşturulur. Dünya üzerinde her ülkenin kendi hukuk düzeni oluşturması neticesinde, aynı hukukî kavramlar farklı ülkelerde, farklı şekillerde düzenlenmiş olabilmektedir⁴⁹. Söz konusu

⁴⁶ Mo Zhang (2009), Party Autonomy in Non-Contractual Obligations: Rome II and Its Impacts on Choice of Law, Seton Hall Law Review, Vol. 39, s. 864: <http://scholarship.shu.edu/cgi/view-content.cgi?article=1022&context=shlr>. (Erişim Tarihi: 1.5.2015).

⁴⁷ Bilindiğı üzere akdi borç ilişkileri sözleşmeleri içinde barındırırken, akit dışı borç ilişkileri ise Roma II Tüzüğünde de belirtildiğı üzere haksız fiil, sebepsiz zenginleşme, vekâletsiz iş görme ve sözleşme müzakereleri gösterilmektedir.

⁴⁸ Şanlı/ Ataman-Figenmeşe/ Esen, s. 48; Tekinalp/ Uyanık-Çavuşoğlu, s. 40.

⁴⁹ Doktrinde bu durumun en bilinen örneğı nişanlanma konusudur. Buna göre Türkiye'de boşanma davası açacak Fransız çift için, Türk hukukuna göre vasıflandırma yapılırken çözüm olarak aile hukukuna ilişkin kanunlar ihtilâfi çözümleri sunulurken, Fransız hukuku çerçevesinde vasıflandırma yapılırken nişanlanma kavramının Fransız hukukundaki karşılığı olan haksız fiil hükümleri devreye girecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Şanlı/ Ataman-Figenmeşe/ Esen, s. 50.

kavramlar hakkında, dünya üzerinde özel hukuka ilişkin bir birleştirme yapılmadığı müddetçe bu durum devam edecektir^{50 51}. İşte kanunlar ihtilâfı hukuku kapsamında, uyuşmazlığa esas teşkil eden kavram ya da müessesenin hukukî nitelik ve içeriği davaya bakan hâkimin hukuku ile davanın esasına uygulanacak hukuk arasında farklılık arz ediyor ise bunlardan hangisine göre vasıflandırma yapılacağı bir sorun teşkil edecektir⁵².

Vekâletsiz iş görme kaynaklı taleplere uygulanacak hukuk konusunda Türk hukukunda bir düzenleme bulunmamaktadır⁵³. Doktrinde bir görüş bu boşluğun iç hukuk hükümleri uyarınca doldurulmasını önermiştir⁵⁴. Türk kanunlar ihtilâfı mevzuatında bir boşluk bulunması halinde iç hukuktaki yöntemler devreye girecektir⁵⁵. Bu nedenle TMK hükümleri uyarınca, kanunda uygulanabilir bir hüküm yok ise hâkim, örf ve âdet hukukuna göre, bu da yok ise kendisi kanun koyucu olsaydı nasıl bir kural koyacak idiye ona göre karar verecektir.

Doktrinde bir diğer görüş uyarınca vekâletsiz iş görmeye uygulanacak hukuk sorunu borçlar hukuku nitelendirilmesi esas alınarak çözülmelidir⁵⁶. Zira vekâletsiz iş görme, bazı hukuk düzenlemelerinde sözleşme olarak anılırken⁵⁷, bazı hukuk düzenlemeleri söz konusu ilişkiyi haksız fiil olarak nitelendirmiş⁵⁸; Fransız ve Avusturyalı hukukçular vekâletsiz iş görme kavramını reddederek sebepsiz zenginleşme hükümlerini esas almış⁵⁹, İsviçreli hukukçular ise vekâletsiz iş görmeyi daha çok temsil ilişkisinin içinde bir sorun olarak kabul etmiş; nihayet Roma II Tüzüğü de haksız fiil/ sözleşme sistematığı içinde konuyu ele almıştır⁶⁰. Hâl böyle olunca be-

⁵⁰ Tarman, s. 194; Aslı Bayata-Canyaş (2012), AB ve Türk Hukuku Uyarınca Sözleşmeye Uygulanacak Hukuka İlişkin Genel Kural, Ankara: Adalet Yayınevi, s. 9-10; Gülin Güngör-Güneysu (2007), Temel Milletlerarası Özel Hukuk Metinlerinin Sözleşmeden Doğan Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuk Konusunda Yakınlık Yaklaşımı, Ankara: Yetkin Yayıncılık, s. 22.

⁵¹ Dünya üzerinde özel hukukun yeknesaklaştırma çabaları Uluslararası Lahey Özel Hukuk Konferansları ile başlamıştır. Konferansların ilki 1899 yılında Lahey'de yapılmıştır. http://www.hcch.net/index_en.php. (Erişim Tarihi: 1.5.2015).

⁵² Şanlı/ Ataman-Figenmeşe/ Esen, s. 49; Tekinalp/ Uyanık-Çavuşoğlu, s. 40; Nomer, s. 95; Vahit Doğan (2015), Milletlerarası Özel Hukuk, 3. Baskı, Ankara: Savaş Yayıncılık, s. 177.

⁵³ Şanlı/ Ataman-Figenmeşe/ Esen, s. 307.

⁵⁴ Nomer, s. 83; Şanlı/ Ataman-Figenmeşe/ Esen, s. 307.

⁵⁵ Nomer, s. 83; Şanlı/ Ataman-Figenmeşe/ Esen, s. 307.

⁵⁶ Tekinalp/ Uyanık-Çavuşoğlu, s. 394.

⁵⁷ Yavuz/Acar/Özen, s. 1362; Tandoğan, s. 677.

⁵⁸ Eren, s. 606.

⁵⁹ Fransız ve Avusturyalı hukukçular vekâletsiz iş görmeye tümüyle değil; gerçek olmayan vekâletsiz iş görme hükümlerini reddetmişler ve sebepsiz zenginleşme hükümlerinin uygulanmasını kabul etmişlerdir. Söz konusu kanunlarda bu şekilde bir görüş belirtilmesinin nedeni ise gerçek olmayan vekâletsiz iş görmede işi görülen kişinin menfaatinin olmayışındır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Tandoğan, Mukayeseli, s. 58.

⁶⁰ Kırca, "14.6.1881 tarihli İsviçre Borçlar Kanunu'na ilişkin olarak hazırlanmış olan Üçüncü Tasa-

lirtilen ülkelerden, vekâletsiz iş görme kavramını farklı niteliklerde değerlendiren iki ülke vatandaşı, vekâletsiz iş görmeye uygulanacak hukukun hangi ülkeye göre tespit edileceğini vasıflandırma ile çözücektir. Türk hukukunda vasıflandırma sorununun çözümü için *lex fori* vasıflandırma dikkate alınarak çözümlenmesi esastır. Bu nedenle Türk hukukunda, Türk hâkiminin karşılaştacağı vekâletsiz iş görmeye ilişkin bir uyumsuzluğun vasıflandırması yapılırken, borçlar hukuku esas çerçevesinde değerlendirme yapılmalıdır⁶¹. Daha önce belirttiğimiz üzere gerçek vekâletsiz iş görmeye TBK'da borç kaynağı olarak gösterilen sözleşme, gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeye ise bir diğer borç kaynağı olarak haksız fiil nitelendirmesi yapılması borçlar hukuku eksenli değerlendirmeyi göstermektedir.

3.2. Vekâletsiz İş Görmeye Uygulanacak Hukukun Tespitinde Ayrımın Esas Alınan Kriter

Yukarıda açıkladığımız üzere vekâletsiz iş görme, bir kimsenin başkasına ait bir işi, o kimsenin işinde hukukî bir yetkisi olmadan müdahalede bulunmasıdır. Yabancı unsurlu bir vekâletsiz iş görme halinde, vekâletsiz iş görmenin gerçek veya gerçek olmayan vekâletsiz iş görme içinde yer alması, vasıflandırma açısından önem arz etmektedir. Keza, eğer gerçek vekâletsiz iş görme şartları var ise Türk hukukundan ağırlıklı görüş uyarınca, sözleşmesel ilişkiye dayanması nedeniyle, vekâletsiz iş görmeye ilişkin uygulanacak hukuk, sözleşmeye uygulanacak hukuka göre tayin edilecektir⁶².

Yabancı unsurlu gerçek vekâletsiz iş görme sözleşmeleri, tarafların birinin yabancı olması halinde meydana gelebileceği gibi, iş sahibinin yabancı bir kimse ile işi görülen lehine bir sözleşme akdetmesi yoluyla da kişi unsuru yönünden yabancılik unsuru meydana gelebilecektir. Bunun yanında iş görmenin yabancı bir ülkede meydana gelmesi halinde yine yer bakımından yabancılik unsuru meydana gelecektir. Gerçek vekâletsiz iş görme sözleşmesinde yabancılik unsurunun bu şekilde meydana gelmesi ile yabancı unsurlu vekâletsiz iş görme sözleşmelerine uygulanacak hukuk tespit edilecektir.

Vekâletsiz iş görmenin niteliği uyarınca, yabancı unsurlu bir vekâletsiz iş görme halinde iş sahibi, işi görenin yapmış olduğu işlere onay vermesi halinde TBK md. 531

---

ri'nin vekâletsiz iş görmeyi düzenleyen son hüküm niteliğindeki 480. maddesinde şöyle bir hüküm öngörülmüştü: "Vekâlet ve temsile ilişkin hükümler, [vekâletsiz iş görmeyle ilgili] bu Bab'ın hükümlerine ve [vekâletsiz] iş görmenin niteliğine aykırı düşmediği sürece kıyasen burada da uygulanır." şeklinde belirtmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Kırcı, s. 443.

⁶¹ Nomer, açık denizde meydana gelen çatmalarda kurtarma çalışmalarını yabancı unsurlu vekâletsiz iş görme hâllerine örnek vermektedir. Nomer, s. 368.

⁶² Doktrinde ağırlıklı görüş bu yöndedir. Özellikle gerçek vekâletsiz iş görme sözleşmelerinin sebepsiz zenginleşme olamayacağı hakkında bkz. Sibel Özel (1999), Sebepsiz Zenginleşme Davalarında Kanunlar İhtilâfi Meselesi (Sebepsiz Zenginleşme), Aysel Çelikel'e Armağan, MHB, C. 19, S. 2, s. 744.

uyarınca vekâlet sözleşmesi hükümleri devreye girecektir⁶³. Böyle bir yabancı unsurlu uyuşmazlık halinde vekâletsiz iş görmeye verilen icazet uyarınca, vekâlet sözleşmesi hükümlerinin geçerli olması nedeniyle, taraflar arasındaki hukukî ilişkinin sözleşmesel bir nitelik kazanması, sözleşme ilişkilerine uygulanacak hukuk hükmünü akla getirecektir. Gerçek vekâletsiz iş görme sözleşmesinde, iş görmeye icazet verilmesi dahî iş gören yapmış olduğu masrafları ve katlanmış olduğu külfeti iş sahibinden TBK. Md. 529 kapsamında talep edebileceği için, kanunun kabul ettiği bir borç ilişkisinden kaynaklanan talep hakkı gündeme gelecektir⁶⁴. Bu talep hakkı karşılıklı taraf menfaatine dayanması nedeniyle hukukî işlem benzeri bir nitelik arz etmektedir⁶⁵. Ancak, iş sahibinin menfaatine olmayan vekâletsiz iş görme (*gerçek olmayan vekâletsiz iş görme*) hâllerinde iş sahibi, iş gören kimseden kendi işi nedeniyle elde etmiş olduğu menfaat ve kazançları faiziyle talep etme hakkına sahip olacaktır⁶⁶. İleride inceleneceği üzere bu noktadaki talep hakkının kaynağı TBK md. 530'a dayanarak sebepsiz zenginleşme veya haksız fiil hükümlerine göre olacaktır⁶⁷. Görüldüğü üzere yabancı unsurlu vekâletsiz iş görme hâlleri için uygulanacak olan hukuka ilişkin ayırım yaparken, iş sahibinin icazet vermesi veya vermemesi durumuna göre değil; iş görenin işi hangi amaç ve saikle yaptığı, tarafların tazminat, masraf istemlerinin kaynağı rol oynamaktadır⁶⁸. Bu nedenle, vekâletsiz iş görme hakkında uygulanacak olan hukuk belirlenirken de iş görenin işi hangi amaç ve saikle yaptığı düşünülerek çözüm sunulacaktır.

⁶³ Yavuz/Acar/Özen, s. 1362; Tandoğan, s. 677; Tekinalp/ Uyanık-Çavuşoğlu, s. 394.

⁶⁴ Özel, Sebepsiz Zenginleşme, s. 744.

⁶⁵ Söz konusu görüş dile getirilirken sözleşme benzeri ifadesi kullanılmasının nedeni, taraflar arasında doğrudan bir sözleşme olmaması, bunun yanında taraflar arasındaki ilişkinin haksız fiil ve sebepsiz zenginleşme hükümleri gereğince talep hakkı doğurmasından kaynaklanmaktadır. Zira sebepsiz zenginleşme ve haksız fiil şartları söz konusu durumda vücut bulmamaktadır. İş gören kimsenin, iş sahibinin menfaatine iş görmesi sebebin iktiza etmesi anlamına gelmektedir. Aynı yönde görüş için bkz. Abdulkadir Arpacı/ Hüseyin Hatemi/ Necip Kocayusufpaşaoğlu/ Rona Serozan (2006), Borçlar Hukuku Genel Bölüm 3. Cilt, 4. Baskı, İstanbul: Filiz Yayıncılık, s. 317 vd.; Gümüş, s. 233; Özel, Sebepsiz Zenginleşme, s. 744.

⁶⁶ Gümüş, s. 234.

⁶⁷ Aynı yönde görüş için bkz. Gümüş, s. 233.

⁶⁸ Doktrinde bazı yazarlar vekâletsiz iş görme sonucunda uygulanacak olan hukukun iş sahibinin icazet vermesi veya vermemesi durumlarına göre tayin edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Kanaatimizce söz konusu görüş vekâletsiz iş görmenin tüm durumlarına cevap verememektedir. İş sahibi, iş için icazet vermiş olsa dâhi iş görenin yapmış olduğu masraflar ve tazminat hakkı bakımından sebepsiz zenginleşme hükümleri uygulama alanı bulabilmektedir (Aynı yönde görüş için bkz. Gümüş, s. 233;). Hâl böyle olunca gerçek ve gerçek olmayan vekâletsiz iş görme ayırımının temelinde yatan neden olan iş görenin işi yaparken hangi saikle hareket ettiği amacına uygun olarak, uygulanacak hukuk tespit edilirken tarafların tazminat istemleri ve iş görenin amacı çerçevesinde ayırım yapmak daha uygun olacaktır. İş gören, iş sahibi menfaatine işi görmüş ise sözleşme hükümleri, iş sahibi kendi menfaati için işi görmüş ise haksız fiil ve sebepsiz zenginleşme hükümleri uygulanacaktır. Aksi yönde görüş için bkz. Tekinalp/ Uyanık-Çavuşoğlu, s. 394.

3.3. Gerçek Vekâletsiz İş Görmeye Uygulanacak Hukuk

Gerçek vekâletsiz iş görme, iş gören kimsenin iş sahibinin menfaatine hareket etmesiyle meydana gelmektedir. İş gören kimse, iş yapması nedeniyle uğramış olduğu zararı ve katlandığı külfeti vekâletsiz iş görme hükümleri çerçevesinde talep edebilecektir. Bu noktada ikili bir ayırım yapılmasında fayda bulunmaktadır: İlk olarak iş sahibinin görülen işe icazet vermesi durumunda vekâlet sözleşmesi hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Yabancı unsurlu vekâlet sözleşmeleri hakkında MÖHUK'te özel bir hüküm düzenlenmediği için genel hüküm uyarınca md. 24 uygulanacaktır. Türk hukukunda sözleşmeden doğan borç ilişkilerine uygulanacak hukuka dair MÖHUK'un 24. maddesi gereğince sözleşmeden doğan borç ilişkileri tarafların açık olarak seçtikleri hukuka tâbidir. Taraflar arasında sözleşmesel ilişki önceden kurulmadığı için, işi görülen kimsenin icazet vermesi sonrasında vekâlet sözleşmesi hükümleri devreye girecektir. Bu nedenle sözleşme hakkında hukuk seçimi, iş sahibinin işe icazet vermesi sonrasında yapılabilecektir. İş sahibinin icazet vermemesi durumunda, işi görenin işi iş sahibinin menfaatine yapmış olması nedeniyle gerçek vekâletsiz iş görme niteliği gereği iş sahibinin vekâlet vermemesi durumunda, hâkimin davanın esasına girmesi sürecine kadar hukuk seçebilecektir. Vekâlet sözleşmesine uygulanacak hukukun seçilmesi esnasında, seçilecek olan hukuk açıkça veya hâlin şartlarından tereddüde yer vermeyecek biçimde anlaşılabilmelidir. Bu noktada diğer sözleşme ilişkileri uyarınca da kabul edilen farazi hukuk seçimi vekâletsiz iş görme sözleşme için de geçerli olmayacaktır. Yine taraflar, sonradan seçecekleri hukuku vekâletsiz iş görme sözleşmesinin tamamına veya bir kısmına uygulanmasına karar verebileceklerdir (md. 24/3)⁶⁹. Örneğin, vekâletsiz iş görme sözleşmesine icazet verilmesi ile meydana gelen vekâlet sözleşmesinde vekilin hak ve yükümlülüklerini işin yapıldığı yerin hukuku, iş sahibinin hak ve yükümlülüklerini iş sahibinin mutad mesken hukuku olarak seçebilirler. Ancak tarafların seçecekleri kısmi hukuk, sözleşmenin parçalanabilir bölümlerine, birlikte uyum içinde uygulanabilmelidir. Böyle bir uygulamanın mümkün olmaması durumunda, diğer bir ifade ile seçilen kısmi hukuklar birbiri ile uyumsuz bir görüntü arz etmesi halinde kısmi hukuk seçimi yapılmamış sayılarak objektif bağlama kuralları esasına göre hukuk seçimi tayin edilecektir⁷⁰.

Gerçek vekâletsiz iş görme sonrasında işi görülen kimse, vekâletsiz olarak görülen işe icazet vermesi ile sözleşmenin kurulmasından sonraki hukuk seçimi, üçüncü kişilerin hakları saklı kalmak kaydıyla, geriye etkili olarak geçerlidir (24/3). Bu nok-

⁶⁹ Vekâlet sözleşmesine uygulanacak hukuk hakkında kısmi hukuk seçimi özellikle tek satıcılık sözleşmeleri bakımından uygulanabilir niteliktedir. Tek satıcılık sözleşmeleri satım ve vekâlet sözleşmelerini bünyesinde barındırması bakımından, sözleşmenin parçalanabilir kısımlarına (*depeçage*) farklı hukukların seçimi söz konusu olabilecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Cemile Demir-Gökayla (2013), Milletlerarası Özel Hukukta Tek Satıcılık Sözleşmesi, 2. Baskı, İstanbul: Vedat Yayıncılık, s. 301 vd.

⁷⁰ Tekinalp/ Uyanık-Çavuşoğlu, s. 354; Şanlı/ Ataman-Figenmeşe/ Esen, s. 251; Doğan, s. 295.

tada üçüncü kişi olarak hakları zedelenmesi muhtemel ve kanunî korumadan istifade edecek olan kimse, iş görenin işin görülmesi noktasında temas ettiği, sözleşme akdettiği veya hak ya da yükümlülük yüklediği üçüncü kişi olabilir. İş gören kimseye icazet verilmesi sonrasında, seçilecek olan hukukun, üçüncü kimsenin haklarını ihlâl etmemesi, bu noktada üçüncü kişinin haklarının asgari statüde korunması esastır^{71 72}.

Gerçek vekâletsiz iş görmede, işi görülen kimsenin icazet vermesi sonrasında vekâlet sözleşmesinin kurulması ile birlikte hukuk seçimi yapılmaz ise o halde MÖHUK md. 24/4 gereği en sıkı ilişkili hukuk⁷³ ve karakteristik edim⁷⁴ karinesi devreye girecektir. Taraflar arasında, vekâletsiz görülen iş hakkında icazet verilmesi sonrasında akdedilen vekâlet sözleşmesi gereğince hukuk seçimi yapılmaması durumunda öncelikle en yakın irtibatlı hukukun tespit edilmesi gereklidir⁷⁵. MÖHUK md. 24 siste-

⁷¹ Tarafların sonradan seçmiş oldukları hukuk düzeni, sözleşmenin geçerli olduğu hukuka nazaran bazı kazanılmış hakları tanımıyor veya sözleşmenin kısmen geçersizliği sonradan yapılan hukuk seçimi ile etkileniyor ise seçilen hukuk üçüncü kişiye bildirilmek suretiyle, hakları zedelenen üçüncü kişinin muvafakatının alınması sonrasında uygulanmalıdır. Doğan, s. 368.

⁷² Bunun yanında seçilecek olan hukukun taraflar arasındaki sözleşme ilişkisini ayakta tutması gerekmektedir. Bu durumun aksi olması halinde, yani seçilen hukukun taraflar arasındaki sözleşme ilişkisini geçersiz kılması durumunda, seçilen hukuk aynı zamanda sözleşme ile objektif bağlantılı hukuk ise seçilen hukuk uygulanacaktır. Bu durum özellikle Amerikan doktrini Restatement II §187 ve §188'de kabul edilmektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Collison, P. D./ Tatum, F. M. (1972), Most Significant Contacts Method: An Empirical, Analysis, 25 Vand. L. Review, s. 579: http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/vanlr25&div=46&g_sent=1&collection=journal (Erişim Tarihi: 22.04.2015); Hay, P. (2000), Conflict of Laws, B. 3, St. Paul, Minn, s. 195.

⁷³ En sıkı ilişki hukuk, sözleşmeye objektif olarak uygulanacak hukuk ile taraf, sözleşme veya yer bakımından daha yakından ilgili bir başka hukukun gündeme gelmesi halinde uygulama alanı bulmaktadır. Amerikan kanunlar ihtilâfi metodolojisinde yer aldığı ismi ile en yakın irtibata haiz hukuk kavramı, Roma Sözleşmesinde en yakın irtibatlı ülke, Roma II Tüzüğünde ise en sıkı ilişkili hukuk olarak isimlendirilmiştir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Güngör-Güneysu, s. 102.

⁷⁴ İsviçre hukuk doktrininde Schnitzer tarafından ortaya konan, Vischer tarafından geliştirilen karakteristik edim teorisi, objektif bir tahlil ile karakteristik edimin tayin edilebileceğini belirtmektedir. Temel olarak paranın karşılığı olan edim, bunun yanında sözleşme ilişkisinde daha fazla riski üstlenen, daha fazla menfaati zedelenmeye müsait olan tarafın edimi karakteristik edimdir. Karakteristik edim hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. Sibel Özel (2002), Sözleşmesel İlişkide MÖHUK md. 24/2 Objektif Bağlama Kuralının Mukayeseli Hukuk Açısından Değerlendirilmesi (Sözleşme), MHB, C. 22, S. 2, Y. 2002, s. 581-582; Fügen Sargın (2001), Karakteristik Edim Teorisine Eleştirel Bir Yaklaşım, Ankara: Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı: 2, s. 37-96; Schultz, J. C. (1982), The Concept of Characteristic Performance and the Effect of the EEC. Convention on Carriage of Goods in Contract Conflicts, (ed. North, D. C. L.), Amsterdam / New York / Oxford, pp. 185-201; Vischer, F. (1977), Drafting National Legislation on Conflict of Laws: The Swiss Experience, Law and Contemporary Problems, No.2, Spring, s.131-145.

⁷⁵ Hukuk seçiminin yapılmaması durumunda sözleşmeye uygulanacak olan objektif hukukun seçimi konusunda bir takım yöntemler doktrinde dile getirilmiştir. Sentetik yöntemle göre sözleşme ile bağlantılı tek bir hukukun, sözleşmenin tümü bakımından bağlama noktası olarak kabul edilmesi esastır. Analitik yöntem bakımından ise her bir sözleşme için farklı bir bağlama noktası kabul edilmektedir. Nihayet ferdiyetçi yöntem bakımından her bir somut olayın özelliklerine göre uygulanacak hukuk kendiliğinden belirlenecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Özel, Sözleşme, s. 579.

matığı uyarınca en sıkı irtibatlı hukuk, karakteristik edim borçlusunun, sözleşmenin kuruluşu sırasındaki⁷⁶ mutad meskeni hukuku, ticarî veya meslekî faaliyetler gereği kurulan sözleşmelerde karakteristik edim borçlusunun işyeri, bulunmadığı takdirde yerleşim yeri hukuku, karakteristik edim borçlusunun birden çok işyeri varsa söz konusu sözleşmeyle en sıkı ilişki içinde bulunan işyeri hukuku olarak kabul edilir.

Gerçek vekâletsiz iş görme sözleşmesi bakımından ikinci ayırım, işi görülen kim-
senin sonradan icazet vermesi ile vekâlet sözleşmesi hükümlerinin uygulanmasının yanında, iş sahibi işe onay vermese dâhi, gerçek vekâletsiz iş görme hükümleri uygulanır. Vekâletsiz iş görmenin temelinde yatan nitelik olan iş sahibinin menfaatine uygun hareket etme mantığı uyarınca, işi gören kimse yapmış olduğu masrafları katlandığı külfetleri TBK md. 529'dan kaynaklanan kanunun tanıdığı sözleşme ilişkisi kapsamında talep hakkına sahiptir. Doktrin TBK md. 529'u kanunun kabul ettiği ve hukukî işlem benzeri bir borç ilişkisi olarak tanımlamaktadır. Bu nedenle iş sahibinin icazet verdiği vekâletsiz iş görme talepleri vekalet sözleşmesi, icazet vermediği gerçek vekâletsiz iş görme talepleri ise sözleşme benzeri nitelik arz etmektedir. İş görenin yapmış olduğu masraflar ve bunun yanında diğer kaynaklanan talepler bakımından MÖHUK md. 24'ün uygulanması kanaatimizce daha uygun olacaktır.

Gerçek vekâletsiz iş görme sözleşmelerinde uygulanacak hukukun tespiti açısından MÖHUK'un 24. maddesi dışında doktrinde farklı diğer görüş ise vekâletsiz iş görme sözleşmelerinden doğan borç ilişkilerinde Alman hukuku ve Roma II Tüzüğünden hareketle vekâletsiz iş görmenin meydana getirildiği ülke hukukunun uygulanmasını yönündedir⁷⁷. Aynı öneri, 1995 tarihli İtalyan devletler özel kanununda da kabul edilmiştir⁷⁸.

Kanaatimizce, doktrinde belirtilen görüşlere ek olarak, vekâlet sözleşmesinin niteliği gereği, genel hüküm md. 24 yanında, özel sözleşme tiplerine ait özellikler de uygulama alanı bulabilecektir. İlk olarak, gerçek vekâletsiz iş görme sözleşmelerinde, genel hükümlerden hareketle en sıkı ilişkili hukuk uygulanabilecektir. Özellikle iş sahibinin icazet vermesi ile meydana gelecek olan vekâlet sözleşmesinde, söz konusu sözleşme ilişkisi bağlamında karakteristik edim borçlusu iş gören vekildir. MÖHUK md. 24'ten hareketle en sıkı ilişkisi olan hukukun karakteristik edim borçlusunun sözleşmenin kuruluşu sırasındaki mutad meskeni hukuku, ticarî veya meslekî faaliyetler gereği kurulan sözleşmelerde karakteristik edim borçlusunun işyeri, bulunmadığı takdirde yerleşim yeri hukuku, karakteristik edim borçlusunun birden çok işyeri varsa söz konusu sözleşmeyle en sıkı ilişki içinde bulunan işyeri hukuku olarak kabul

⁷⁶ Kanun koyucu karakteristik edim borçlusunun mutad meskenini sözleşmenin kurulması anına sabitlemiştir. Böylece sözleşme kurulduktan sonra karakteristik edim borçlusunun mutad meskeninin değişmesi durumunda, yeni mutad meskenden sözleşmenin etkilenmesi engellenmiştir.

⁷⁷ Nomer, s. 358; Tarman, s. 212 vd.

⁷⁸ Şanlı/ Ataman-Figenmeşe/ Esen, s. 308.

edilir⁷⁹. Hâl böyle olunca karakteristik edim borçlusu vekilin, md. 24 dâhilinde sayılan sıralama ile en yakın irtibatlı olduğu hukukun tespit edilerek uygulanmasında bir mahzur görülmemektedir. Aynı durum MÖHUK md. 30 kapsamında temsil yetkisine uygulanacak olan hukukun tespiti sonrasında da meydana gelecektir. Şöyle ki, temsil yetkisinin temelinde bilindiği üzere vekâlet ilişkisi bulunabilmektedir⁸⁰. İradi temsil ilişkisinin temeli olan vekâlet akdine uygulanacak hukuk taraflar arasındaki temsil ilişkisinde de uygulanacaktır. Şu durumda temsil akdine uygulanacak hukuk, temsil akdinin temeli olan hukukî ilişkinin vekâlet akdi olması nedeniyle vekâlet sözleşmesine uygulanacak olan hukuk ile aynıyet göstermektedir (md. 30/1)⁸¹. Ancak vekilin, üçüncü kişiye karşı iş sahibi adına taahhütte bulunması hakkında doğacak olan kanunlar ihtilâfı sorununa ve temsil olunanı üçüncü kişiye karşı taahhüt altına sokabilmesi için aranan şartlara temsilcinin işyeri hukuku uygulanacaktır⁸². Temsilcinin işyeri bulunmadığı veya üçüncü kişi tarafından bilinemediği veya yetkinin işyeri dışında kullanıldığı durumlarda temsil yetkisi, yetkinin fiilen kullanıldığı ülke hukukuna tâbidir⁸³.

Öte yandan temsil ilişkisi ile bağlantılı olarak şu durumun belirtilmesi vekâletsiz iş görmenin temsil ilişkisi ile bağlantısını daha açık bir biçimde ortaya koymaktadır: Temsil ilişkisi daha önce belirtildiği üzere vekâlet sözleşmesi, hizmet sözleşmesi gibi özel sözleşme tiplerinden kaynaklanabilmektedir. Temsil ilişkisinin kaynağını oluşturduğu vekâletsiz iş görme sözleşmesinde ve daha özelinde gerçek vekâletsiz iş görme sözleşmeleri bakımından iş gören kimsenin iş sahibinin hukukî alanını genişleterek, görülen işin dışına çıkarak yetkisini aşması hâli, yetkisiz temsil olarak nitelendirilmektedir. Vekâletsiz iş görmede iş sahibi tarafından verilen bir temsil yetkisi olmadığı gibi, verilen icazet sonrasında vekâlet sınırlarının aşılması da hem yetkisiz temsil hem de vekâletsiz iş görme kapsamına girmektedir. Yargıtay'ın bir kararında bu durumu "... Vekâletsiz iş görmenin söz konusu olabilmesi için, başkasına ait işin vekâlet olmaksızın yapılması gerekir. Vekâleti olmama, hiç temsil yetkisi verilmemiş olması anlamına geldiği gibi; verilen talimat ya da temsil yetkisinin aşılmış olması da vekâleti olmama kavramı içinde yer alır..." şeklinde belirtmiştir⁸⁴. İşte böyle bir durumda, iş sahibi

⁷⁹ 2675 sayılı mülga MÖHUK dönemine ilişkin benzer görüşler için bkz. Özel, Sebepsiz Zenginleşme, s. 749; Nihal Uluocak (1989), Milletlerarası Özel Hukuk Dersleri, İstanbul, s. 208.

⁸⁰ Şanlı/ Ataman-Figenmeşe/ Esen, s. 241; Doğan, s. 398.

⁸¹ Doğan'a göre vekâlet ilişkisine, vekâlet yetkisine, vekâlet ilişkisi kurulmaya çalışılan temsil yetkisinin sınırlarının tümüne vekâlet sözleşmesine uygulanacak olan hukukun uygulanması gerektiğini belirtmektedir. Doğan, s. 398.

⁸² Şanlı/ Ataman-Figenmeşe/ Esen, s. 308.

⁸³ Şanlı/ Ataman-Figenmeşe/ Esen, s. 241; Doğan, s. 398; Çelikel/ Erdem, s. 404 vd.

⁸⁴ Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir kararında "... Vekâletsiz iş görmenin söz konusu olabilmesi için, başkasına ait işin vekâlet olmaksızın yapılması gerekir. Vekâleti olmama, hiç temsil yetkisi verilmemiş olması anlamına geldiği gibi; verilen talimat ya da temsil yetkisinin aşılmış olması da vekâleti olmama kavramı içinde yer alır. Somut uyumsuzlukta, sözleşme dışı imalatın bedeli talep edilmektedir.

tarafından icazet verilerek, vekâlet sözleşmesi hükümlerinin uygulandığı yabancı unsurlu bir uyuşmazlıkta, iş sahibinin verdiği icazetin sınırları dışında kalan hükümler vekâletsiz iş görme olarak isimlendirilir. Buradan doğacak ihtilâflarda da MÖHUK md. 30/2 uyarınca yetkisiz temsil hükümleri uygulanır.

İkinci olarak ise, genel hükümler dışında vekâlet sözleşmesi ile meydana gelen hukukî ilişki kendisini en iyi olarak vekâletsiz iş görmenin yerine getirildiği ülkede göstermektedir. İş sahibi, yapılan işe icazet verse de vermese de bu durum geçerlidir. Buna göre gerçek vekâletsiz iş görme sözleşmesi, işi gören tarafından farklı bir ülkede ifa edilebilir. Bu ifa, ilgili ülkede sonuç doğurduğu veya örneğin, işin görüldüğü ülkenin doğrudan uygulanan kuralları ile yerine getirildiği düşünüldüğünde, vekâletsiz iş görme sözleşmesinin sonuçları işin yapıldığı ülkede doğabilmektedir. Bu nedenle iş görmenin yapıldığı ülke hukuku, vekâlet sözleşmesinden arı olarak uygulanabilmektedir. Bu durum kanaatimizce en yakın irtibatlı ülke hukukunun uygulanması kuralının teşekkül etmesini de sağlayacaktır. Bunun yanında, taraflar arasında daha önce sözleşme ilişkisinin mevcut olmadığı ve salt vekâletsiz iş görme sonucu icazet verilmesi ile vekâlet sözleşmesinin meydana geldiği durumda, iş görmenin meydana geldiği ülke hukukunun uygulanması milletlerarası özel hukuk ve taraf menfaatine uygundur.

3.4. Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görmeye Uygulanacak Hukuk

Gerçek olmayan vekâletsiz iş görme, iş görenin kendi menfaatine olarak iş yapması suretiyle meydana gelmektedir. TBK md. 530, iş görenin kendi menfaati üzerine iş yapması halinde, iş sahibine menfaatleri talep hakkı tanımıştır. Özellikle fikri mülkiyet haklarının, eser sahibi dışında başkalarınca izinsiz kullanımı bu duruma örnek teşkil etmektedir⁸⁵. Gerçek vekâletsiz iş görme kavramı, Türk-İsviçre borçlar hukuku sistematigi içinde kendine yer edinmiş olup, “*negotiorum gestio*” kavramı içinde değerlendirilmektedir. Bu nedendir ki, Roma II Tüzüğü md. 11 yalnızca gerçek vekâletsiz iş görme hâllerini düzenlemiştir.

Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin hukukî niteliği hakkında doktrinde tartışmalar mevcut olmakla birlikte⁸⁶, ağırlıklı görüş gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin bir haksız fiil olduğu yönündedir⁸⁷. Ancak gerçek olmayan vekâletsiz iş görme ile sebepsiz zenginleşme olguları bir arada belirebilir. Böyle bir durumda iş görmenin

Olayda davacı/yüklenici tarafından yapılan iş idarece benimsenmiş bulunduğundan, vekâletsiz iş görme hükümleri çerçevesinde bedelinin tahsiline karar verilmelidir... HGK, E. 2013/15-95, K. 2013/1431, T. 2.10.2013.

⁸⁵ Özel, Sebepsiz Zenginleşme, s. 744.

⁸⁶ Serozan, s. 316-317; Gümüş, s. 242; Yavuz/ Acar/ Özen, s. 1365; Tandoğan, Mukayeseli, s. 72; Özel, Sebepsiz Zenginleşme, s. 764.

⁸⁷ Yavuz/ Acar/ Özen, s. 1368; Eren, s. 605; Serozan, s. 317; Özel, Sebepsiz Zenginleşme, s. 764.

sonuçları sebepsiz zenginleşme kuralları gereğince istenebilecektir⁸⁸. Bunun yanında bazı özel gerçek olmayan vekâletsiz iş görme türleri için haksız fiil ve sebepsiz zenginleşme dışında korumalar da gündeme gelebilir. Bu özel gerçek olmayan vekâletsiz iş görme türlerinin en bariz örneği de fikri mülkiyet haklarından kaynaklanan vekâletsiz iş görmelerdir. Fikir sahibinin ürününü, haksız olarak kendi menfaatine kullanan kimsenin fiili gerçek olmayan vekâletsiz iş görme örneğidir⁸⁹. Bu tür bir vekâletsiz iş görme fiilleri doğrudan MÖHUK md. 23 gereğince çözülebilecektir. Görüldüğü üzere gerçek olmayan vekâletsiz iş görme talepleri farklı müesseseler içinde vasıflan-dırılabilir. dırılabilir.

Kanaatimizce gerçek olmayan vekâletsiz iş görme kavramının haksız fiil müessesesi içinde incelenmesi, sebepsiz zenginleşme hükümlerine nazaran daha yerinde olacaktır. Şöyle ki: Bilindiği üzere bir borç kaynağı olan haksız fiilin unsurları hukuka aykırı fiil, zarar, kusur, illiyet bağıdır. Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmede, iş gören kimsenin hukukî bir mezuniyeti olmaksızın, iş sahibinin işini kullanarak menfaat elde etmesi haksız fiilin şartları ile örtüşmektedir. Nitekim iş görenin hukukî mezuniyeti olmaksızın iş görme işlemi hukuka aykırı bir fiil teşkil etmekte, iş sahibinin işlerini yaparak kâr elde etmesi ile iş sahibi aleyhine zenginleşme meydana gelmektedir. İş görenin, işi yaparken kusurlu bir hareketinin olması veya olmaması önemli değildir. Keza haksız fiil olması bakımından kusur sorumluluğu yanında, kusursuz sorumluluk hâllerinden de haksız fiil sorumluluğu meydana gelebilmektedir. Ancak, gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeyi haksız fiil kapsamında incelenmesi gerektiğine yönelik nitelendirmemize esas teşkil eden ve sebepsiz zenginleşmeden ayıran asıl unsur illiyet bağı unsurudur. İlliyet bağı, hem sebepsiz zenginleşmede hem de haksız fiilde geçerli bir unsur olarak yer almakta; ancak, her iki borç kaynağı içinde yer alan illiyet bağı kavramı nitelik olarak farklılık taşımaktadır.

İlliyet bağı doktrinde şart teorisi ve uygun illiyet bağı teorisi olarak ikiye ayrılarak incelenmektedir⁹⁰. Şart teorisine göre bir olayın varlığı, zorunlu olarak bu olayı meydana getiren her şartın varlığına bağlı olarak kurulmaktadır. Söz konusu şartlardan biri meydana gelmediğinde, olayın illiyet bağı yokluğu nedeniyle meydana gelmediği kabul edilmektedir. Bu nedenle şart teorisine göre her şart zorunludur ve diğer şartlar ile bağlıdır⁹¹. İkinci olarak uygun illiyet bağı teorisi, hayatın olağan akışı ve olayların meydana gelişine göre meydana gelen sonucu gerçekleştirme ihtimali objektif olarak yükselten zorunlu şart ile söz konusu sonuç arasındaki bağı ifade

⁸⁸ Doktrinde Serozan, İsviçre hukukundan hareketle kötü niyetli gerçek olmayan vekâletsiz iş görme hükümlerine doğrudan TBK md. 530 hükmünü uygulanması gerektiğini savunurken, iyiniyetli gerçek olmayan vekâletsiz iş görme hâllerine sebepsiz zenginleşme hükümlerinin uygulanmasını dile getirmiştir. Serozan, s. 317.

⁸⁹ Özel, Sebepsiz Zenginleşme, s. 744.

⁹⁰ Eren, s. 538 vd.

⁹¹ Tandoğan, Mukayeseli, s. 74-75; Eren, s. 539.

etmektedir. Uygun illiyet bağı teorisine göre, hayatın olayın akışı içinde seyreden sebepler, bu olaya bağlanan sonucu meydana getirir niteliktedir. Türk-İsviçre hukukunda kabul edilen illiyet bağı teorisi de uygun illiyet bağı teorisidir⁹².

Haksız fiiller ile sebepsiz zenginleşmenin her ikisinde de illiyet bağı aranmaktadır. Ancak her iki kurum arasındaki temel fark, haksız fiilde uygun illiyet bağı kavramı kabul edilirken⁹³, sebepsiz zenginleşmede şart teorisi kabul edilmektedir⁹⁴. Doktrinde Eren'e göre uygun illiyet bağı teorisi zarar verenin sorumluluğunu sınırlandırmak, zarar vereni belirli oranda korumak ve zarar vereni hayatın olayın akışı içinde zarar ile uzak bağlantısı olan sonuçlardan arındırmak amacını taşımaktadır. Buna karşılık şart teorisi ise zarar vereni veya zenginleşeni korumak amacıyla hareket etmeden, zenginleşenin kendi mal varlığından kendisine ait olanı değil, haklı sebep olmadan başkası aleyhine elde ettiği zenginleşmeyi talep etmektedir⁹⁵. İşte bu nedenle illiyet bağından kaynaklanan farklılıklar dolayısıyla, gerçek olmayan vekâletsiz iş görme haksız fiil ile daha yakından ilişkilidir. Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmede, iş gören kimse kendi menfaatine olan bir iş yapmakta ise de, üçüncü kişinin işini kullanmak suretiyle hem üçüncü kişiye zarar vermesi olası bir fiil gerçekleştirmekte, hem de üçüncü kişinin işi ile zenginleşmektedir. Bu durumda aradaki illiyet bağı hayatın olayın akışı içinde meydana gelmesi muhtemel bir ilişki ağı kurmaktadır. Nitekim iş gören kimse işi yaparken hayatın olağan akışı içinde yapmış olduğu masrafları da talep etmek hakkına sahip olmanın yanında, yapmış olduğu işten elde etmiş olduğu tüm kazanımları da iade ile yükümlü olmaktadır. Bu nedenle uygun illiyet bağı teorisi gerçek olmayan vekâletsiz iş görme için uygulanacaktır^{96 97}.

3.4.1. Haksız Fiil Hükümlerince Uygulanacak Hukuk

Türk hukukuna göre gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin haksız fiil olarak vasıflandırılması halinde uygulanacak hukuk genel kural MÖHUK md. 34'e göre tayin edilecektir. Mülga 2675 sayılı MÖHUK haksız fiillere ilişkin yalnızca genel kural

⁹² Eren, s. 540.

⁹³ Eren, s. 540.

⁹⁴ Eren, s. 871.

⁹⁵ Eren, s. 871.

⁹⁶ Öte yandan her ne kadar uygun illiyet bağı gereğince gerçek olmayan vekâletsiz iş görme haksız fiil olarak nitelendirilse de, şart illiyet bağının meydana gelmesi halinde ve zarar boyutu ile işi gören kimsenin mal varlığına müdahalede bulunmadan, yalnızca elde etmiş olduğu kazanımları iade edeceği sebepsiz zenginleşme olarak vasıflandırılması da mümkündür. Doktrinde gerektiğinde bu iki talebin birbiri ile yarışmasının mümkün olduğunu belirtmiştir. Serozan, s. 317.

⁹⁷ Bir hukukî olay birden fazla hukuk normunu ihlâl edebilir. Örneğin gerçek olmayan vekâletsiz iş görme hâllerinde olduğu gibi, vekâletsiz iş görme eylemi hem haksız fiil hem de sebepsiz zenginleşme hükümlerini ihlâl edebilir. Bu tür durumlarda *taleplerin yarışması* kavramı gündeme gelecektir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Şanlı/ Ataman-Figenmeşel/ Eren, s. 291.

kabul etmiş, özel haksız fiil türleri için düzenleme getirmemiştir. Ancak zamanın değişen şartları, yeni sözleşme modellerinin meydana gelmesi nedeniyle, genel hükümlerin cevap veremediği alanlar için özel hükümler kabul edilmiştir. Ancak vekâletsiz iş görme kavramı özel bir hüküm olarak düzenlenmemiş, bu nedenle özel hükümlerin yer almadığı kanunlar ihtilâfı durumları için genel kural olarak md. 34'e göre çözüm getirilmesi kabul edilmiştir^{98 99}.

Mülga 2675 sayılı MÖHUK'e nazaran daha geniş, kör olmayan, objektif bağlama kuralları yanında sübjektif bağlama kuralları ile sorunun çözümüne hizmet meği amaçlayan 5718 sayılı MÖHUK'un 34. maddesi, yenilik olarak taraflara hukuk seçme imkânı tanımaktadır. Buna göre haksız fiilin meydana gelmesi sonrasında taraflar açıkça hukuk seçimi yapabileceklerdir (md. 34/5)¹⁰⁰. Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeden meydana gelen haksız fiillerde de aynı durum söz konusu olabilecek ve taraflar vekâletsiz iş görmenin meydana gelmesi sonrasında hukuk seçimi yapabilecektir.

Gerçek olmayan vekâletsiz iş görme fiilinin meydana gelmesi ile taraflar hukuk seçimi yapmamışlar ise uygulanacak olan hukuk md. 34/1 uyarınca haksız fiilin meydana geldiği yer hukuku olacaktır^{101 102}. Haksız fiilin meydana geldiği yer hukukunun kabul edilmesinin esas amacı, haksız fiili meydana getiren eylem aynı zamanda hukuka aykırılığı da meydana getirmesi nedeniyle, hukuka aykırılığın telafisinin ancak haksız fiilin meydana geldiği yer hukukunun uygulanması ile giderileceği düşün-

⁹⁸ Şanlı/ Ataman-Figenmeşe/ Esen, s. 291.

⁹⁹ Doktrin haksız fiilden doğan uyumsuzluklarda tarafların seçtiği hukukun uygulanmasını, hâkimin hukukunun uygulanmasını, haksız fiilin meydana geldiği yer hukukunun uygulanmasını, zararın meydana geldiği yer hukukunun uygulanmasını, zarar yeri ile haksız fiili meydana getiren fiilin meydana geldiği yer hukukunun uygulanmasını önermektedir. Ayrıntılı bilgi için bkz. Turgut Turhan (1989), Haksız Fiilden Doğan Kanunlar İhtilâfı Alanında İka Yeri Kuralı, Ankara: Dayınlarlı Yayıncılık, s. 1 vd.; Sibel Özel (2001), Milletlerarası Özel Hukukta İmalatçının Sorumluluğu, Nuri Çelik'e Armağan, Cilt 1, İstanbul: Beta Yayıncılık, s. 882 vd.

¹⁰⁰ Hukuk seçiminin haksız fiilin meydana gelmesi sonrasında yapılmasının eleştirisi için bkz. Şanlı/ Ataman-Figenmeşe/ Esen, s. 293.

¹⁰¹ Turhan, s. 30 vd.

¹⁰² Haksız fiilden doğan kanunlar ihtilâfı alanında haksız fiilin meydana geldiği yer kuralının asli bağlama kuralı olarak kabul edilmesinin yerinde olduğu hakkında bkz. Turhan, s. 350 vd. Türk hukukunda, haksız fiilin ika yeri hukuku birinci derecede haksız fiil statüsüdür. Ancak haksız fiilin ika yeri ile zararın meydana geldiği yerin farklı olması halinde zararın meydana geldiği yer hukuku uygulanır. Bkz. Nomer, s. 312; Uluocak, s. 215; Tekinalp, s. 353; Çelikel/Erdem, s. 383. MÖHUK m. 34 de, zarar yerinden önce haksız fiilin işlendiği ika yerini bağlama kuralı olarak düzenlemekte ve bu yönüyle Roma II Tüzüğünden ayrılmaktadır. Bkz. Çelikel/Erdem, s. 396. Kanaatimizce Türk hukukunda da Avrupa Birliği düzenlemeleri çerçevesinde haksız fiilin meydana geldiği yer hukukunun uygulanması kuralı terkedilmelidir. Zira haksız fiilin meydana geldiği yer tesadüfi olabilmektedir. Hâl böyle olunca fiilin meydana geldiği yer kuralının uygulanmasındaki amaç olan fiilin ihlâl edildiği yerin hukukunun, ihlâl eden tarafından en iyi bilindiği savi uygulanabilirliğini kaybetmektedir.

cesidir. Bunun yanında haksız fiili meydana getiren kimsenin, hukuka aykırı fiili meydana getirdiği yerin kurallarını en iyi bildiği ve buna göre sorumlu olacağı varsayımından hareketle işlem güvenliğinin tesis edilmesi amaçlanmaktadır¹⁰³. Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmede ise haksız fiilin meydana geldiği yer olarak iş gören kimsenin işi yaptığı yer kabul edilebilir. Zira, haksız fiili meydana getiren fiil için görüldüğü yer olacaktır. Bu nedenle MÖHUK md. 34/1 uyarınca, vekâletsiz iş görme fiilinin işlendiği yer haksız fiilin meydana geldiği yer olarak kabul edilecek ve bu yerin hukuku uygulanacaktır.

Daha önce de belirttiğimiz üzere 5718 sayılı MÖHUK objektif ve sübjektif bağlama kuralları konusunda çeşitlilik sunmaktadır. MÖHUK md. 34/2 bu çeşitliliğin bir başka görünüm şeklidir. Özellikle Amerikan kanunlar ihtilâfında meydana gelen gelişmeler ve New York Temyiz Mahkemesinin 1963 yılında vermiş olduğu *Bobcock/ Jackson*¹⁰⁴ kararı sonrasında Yüksek Mahkemenin en sıkı bağlantılı hukuka vurgu yapması haksız fiilin meydana geldiği yer bağlama kuralının etkisini yitirmesine yol açmıştır. Karar sonrasında, haksız fiil bağlantı noktalarının toplandığı bir yer belirlenmekte ve bu yer en sıkı ilişkili hukuk olarak tayin edilmektedir¹⁰⁵. Zarar haksız fiilin en önemli unsurudur ve bu nedenle zararın meydana geldiği yer, haksız fiilin tamamlandığı yer olması nedeniyle uygulanacak olan hukuk zararın meydana geldiği yer hukuku olacaktır¹⁰⁶. MÖHUK uyarınca, haksız fiil ile zarar farklı yerlerde meydana gelmiş ise zararın meydana geldiği yer hukuku uygulama alanı bulacaktır. Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmede de işin yapıldığı yer ile bu işin zararlarının görüldüğü yerler farklı ülkelerde olabilir. Şu halde vekâletsiz olarak görülen iş sonrasında zararın meydana geldiği ülke hukuku uygulanacaktır. Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmede zarar, iş sahibinin işi dolayısıyla doğrudan malvarlığında bir eksilme şeklinde olabileceği gibi, iş gören kimsenin işi görmesi nedeniyle elde etmiş olduğu menfaatler ve malvarlığında meydana gelen zenginleşme ile de olabilecektir. Zarar yeri şu halde birden fazla yerde meydana gelebilecektir. Zarar yerinin birden fazla olması halinde, hâkimin seçimi rol oynayacak ve hâkim zararın meydana geldiği yerlerden birinin hukukunu uygulayacaktır.

New York Temyiz Mahkemesinin 1963 yılında vermiş olduğu *Bobcock/ Jackson* kararı sonrasında, haksız fiilin meydana geldiği yer bağlama noktasının önemini yitirmesi ile gerçek bir istisna kuralı olarak ortaya çıkan en sıkı ilişkili yer hukuku bağlama noktası, mülga 2675 sayılı MÖHUK'te düzenlendikten sonra, 5718 sayı-

¹⁰³ Şanlı/ Ataman-Figenmeşe/ Esen, s. 293; Uyanık-Çavuşoğlu, s. 449-451.

¹⁰⁴ *Bobcock v Jackson*, 12 N.Y. 2d 473, 240 N.Y.S.2d 743, 191 N.E. 2d 279 (1963), Kararın ayrıntısı için bkz: <http://www.courts.state.ny.us/reporter/archives/babcock_jackson.htm>, Erişim Tarihi: 01.06.2015.

¹⁰⁵ Collison/ Tatum, s. 587.

¹⁰⁶ Zarar yerinin tercih edilmesi noktasında diğer sebepler için bkz. Öztekin-Gelgel, s. 96 vd.

lı MÖHUK'te de istisna kuralı olarak yer almıştır. Buna göre haksız fiilin bütün sonuçları dikkate alındıktan sonra niteliksel bir değerlendirme yapılmak suretiyle daha sıkı ilişkili hukuk tespit edilerek uygulanacaktır¹⁰⁷. Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin taraflar, iş yapılan yer ve iş ile ilgili tüm yakınlıklar ve bağlantılar dikkate alınarak en sıkı ilişkili ülke hukuku tayin edilmelidir. Özellikle iş sahibi ile iş gören arasında daha önceden meydana gelmiş olan bir hukukî ilişki mevcut ise şu halde en sıkı ilişkili hukuk olarak, bu hukukî ilişkinin tâbî olduğu hukuk kabul edilebilir¹⁰⁸. Bunun yanında tarafların vatandaşlıkları, mutad meskenleri, yerleşim yerleri ile davanın görüldüğü ülke en yakın hukukun tespitinde unsurlar olarak belirlenebilir¹⁰⁹.

3.4.2. Sebepsiz Zenginleşme Hükümlerince Uygulanacak Hukuk

Gerçek olmayan vekâletsiz iş görme, daha önce de belirttiğimiz gibi zarar ile hukuka aykırı fiil arasındaki illiyet bağının şart illiyet bağı olduğu ve işi görülen kimsenin malvarlığında bir eksilme meydana geldiğinde sebepsiz zenginleşme hükümleri çerçevesinde vasıflandırılacaktır. MÖHUK kapsamında sebepsiz zenginleşme hükümleri çerçevesinde hüküm bulunması nedeniyle bu tür bir vasıflandırma yapıldığında MÖHUK md. 39 gereğince uygulanacak hukuk tespit edilecektir.

Türk-İsviçre borçlar hukuku sistematüğinde ayrı bir borç kaynağı olarak belirtilen sebepsiz zenginleşme, 2675 sayılı mülga MÖHUK'te düzenlendikten sonra, kanunun yürürlükte kaldığı süre zarfında getirilen eleştiriler sonrasında tekrar düzenlenerek 5718 sayılı MÖHUK'te kabul edilmiştir¹¹⁰. 5718 sayılı MÖHUK'te getirilen en dikkat çekici yenilik, sebepsiz zenginleşme sonrasında taraflara açıkça olmak kaydıyla hukuk seçme imkânı getirilmesi olmuştur. Buna göre taraflar, sebepsiz zenginleşmenin meydana gelmesinden sonra açıkça olmak kaydıyla sebepsiz zenginleşmeye uygulanacak hukuku seçeceklerdir. Ancak, doktrindeki yazarların da haklı olarak belirttikleri üzere, sebepsiz zenginleşmenin meydana gelmesinden sonra tarafların hukuk seçmeleri tatbik kabiliyetinden yoksundur. Zira yabancı unsurlu bir uyumsuzluğun meydana gelmesi sonrasında, bir araya gelerek sebepsiz zenginleşmeye uygulanacak hukuku seçme imkânı ve anlayışına sahip olan tarafların, bu uyumsuzluğu sona erdirerek mutabakata varma olasılıkları yüksektir¹¹¹. Bu nedenle kanun koyucu tarafından kabul edilen bu uygulamanın tatbik imkânı güç gözükmektedir. Gerçek olmayan vekâletsiz iş görme fiillerinde de aynı durumun geçerliliğinden bahsetmek mümkündür.

¹⁰⁷ En sıkı ilişkili hukukun tayininde referans alınan kriterler için bkz. Turhan, s. 382.

¹⁰⁸ Benzer görüş için bkz. Şanlı/ Ataman-Figenmeşe/ Esen, s. 295; Uyanık-Çavuşoğlu, s. 458.

¹⁰⁹ Şanlı/ Ataman-Figenmeşe/ Esen, s. 295

¹¹⁰ Eleştiriler için bkz. Çelikel/ Erdem, s. 423.

¹¹¹ Şanlı/ Ataman-Figenmeşe/ Esen, s. 306. Adı geçen yazarlar aynı zorluğun sadece sebepsiz zenginleşme açısından değil, haksız fiilin tüm görünümleri bakımından geçerli olacağını savunmuşlardır.

Taraflar arasında hukuk seçimi yapılmadığı takdirde, sebepsiz zenginleşmenin bir hukukî ilişkiden kaynaklanması durumunda, hukukî ilişkiye tatbik edilecek olan hukuk sebepsiz zenginleşmeye de uygulanacaktır. Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmede, iş sahibi ile iş gören arasında daha önceden var olan, örneğin temsil, vekâlet, hizmet akdi türünde akitlerden kaynaklı hukukî ilişki ve iş gören kimse bu ilişkiden kaynaklanan yetkisinin sınırlarını aşarak kendi menfaatine olmak üzere vekâletsiz iş görüyor ise şu halde gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeden kaynaklanan uyumsuzluğu sebepsiz zenginleşme hükümleri çerçevesinde, asıl sözleşmeye tatbik edilen hukuk uygulanacaktır. Gerçekten de çoğu kez taraflar arasında önceden meydana gelmiş bir sözleşme var olup, iş gören kimse bu sözleşmeden kaynaklanan yetkilerini aşmak suretiyle kendi menfaatine vekâletsiz iş görmektedir¹¹².

MÖHUK md. 39'a göre eğer taraflar hukuk seçimi yapmamış ve daha önceden de kendi aralarında geçerli bir sözleşme ilişkisi mevcut değil ise şu halde uygulanacak hukuk zenginleşmenin meydana geldiği yer hukuku olacaktır (md. 39/1). Doktrin bu duruma karışma, birleşme gibi fiili bir duruma bağlı olarak sebepsiz zenginleşmenin meydana gelmesini örnek vermektedir. Belirtilen fiili durumdan kaynaklı sebepsiz zenginleşmeler, gerçek olmayan vekâletsiz iş görme hâlleri bakımından uygulaması mümkün görülmemeyen bir durumdur. Zira gerçek olmayan vekâletsiz iş görme fiili bir durum değildir.

Gerçek olmayan vekâletsiz iş görme fiillerine ilişkin son olarak belirtilmesi gerekli olan husus, fikri mülkiyet haklarından kaynaklı haksız zenginleşmelerin ne şekilde talep edileceğidir. Bilindiği üzere fikri sınai mülkiyet haklarının izinsiz kullanımını haksız fiil, sebepsiz zenginleşme ve nihayet bunlara dayalı olarak vekâletsiz iş görme hükümleri çerçevesinde talep edilmeye müsaittir. Örneğin, Türk bir yayınevini, Fransız yazara ait bir kitabı, telif ücreti ödemeksizin Türkiye'de yayımlaması hem haksız fiil hem de sebepsiz zenginleşme ile talep edilebilecektir. Gerçek olmayan vekâletsiz iş görme hükümleri de belirtilen iki hukukî borç kaynağı ile yarışan bir talep olması nedeniyle, Fransız yazarlar vekâletsiz iş görme hükümlerine dayanarak zararını talep edebilecektir¹¹³. Ancak haksız fiil, sebepsiz zenginleşme ve vekâletsiz iş görme yanında Türk kanun koyucu MÖHUK md. 23'te fikri haklardan kaynaklanan kanunlar ihtilâfî hâllerine uygulanacak hukuku belirtmiştir. Fikri hakların ihlâl edilmesi durumunda hangi ülkenin hukukuna göre koruma talep ediliyorsa o hukuk haksız fiilden kaynaklanan borç ilişkilerinde bakımından uygulanabilir iken; sebepsiz zenginleşme olarak vasıflandırılması durumunda zenginleşmenin meydana geldiği

¹¹² Özel, Sebepsiz Zenginleşme, s. 756; Şanlı/ Ataman-Figenmeşe/ Esen, s. 306.

¹¹³ Doktrinde Yavuz'a göre vekâletsiz iş görmeden kaynaklanan talep hakkı, sadece iş gören kimsenin zenginleşmesi ile sınırlı olmayıp, muhtemel kazançlarını da kapsayacağı için vekâletsiz iş görmeye dayanan talep hakkı haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmeye nazaran daha fazla avantaj sağlamaktadır. Yavuz/ Acar/ Özen, s. 1365.

yer hukuku olarak uygulanacak; nihayet vekâletsiz iş görme bakımından da vekâletsiz olarak işin görüldüğü yer hukuku olarak tatbik imkânı bulacaktır. Ancak, her üç hukukî kavramın da fikri hakkın ihlâli sonrasında devreye girerek uygulanacak oluşu ve fikri hakkın ihlâlinden önceki durum için bir hukukî koruma sağlayamaması söz konusu bağlama kurallarının eksik kalan yanları olmuştur¹¹⁴. Bu nedenle fikri hakların ihlâlden önce korunması da dâhil olmak üzere her türlü hukukî tedbirin alınması ve korumanın sağlanması bakımından koruma devleti hukukunun, fikri hakkın korunmasında uygulanması kabul edilir olmuştur¹¹⁵.

4. AB Düzenlemeleri Çerçevesinde Vekâletsiz İş Görmeye Uygulanacak Hukuk

Avrupa Toplulukları hukukunda, milletlerarası özel hukuk alanında yeknesaklaştırma çalışmaları 1967 yılında başlamıştır. Bu tarihte *Benelux*¹¹⁶ ülkelerinden gelen talep ile birlikte, Topluluk içinde o tarihte üye altı devlet tarafından bir tasarı hazırlanmıştır. Yapılan çalışma ile Topluluk içinde akdi ve akit dışı borç ilişkilerine uygulanacak hukuk konusunda yeknesaklaştırma kabul edilmiştir. Ancak daha sonra alınan karar ile akit dışı borçlara dair hükümler çalışmadan çıkarılmış ve Roma II Tüzüğü'nün yapım aşamasına kadar bu konuda bir çalışma yapılmamıştır¹¹⁷. Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuka Dair Roma II Tüzüğü'nün esasa ilişkin hükümlerinin 2009 yılında yürürlüğe girmesi ile akit dışı borç ilişkileri hakkında AB bünyesinde¹¹⁸ yeknesaklaştırma çalışması tamamlanmıştır¹¹⁹.

Tüzüğü'nün hazırlık çalışmaları esnasında vekâletsiz iş görme düzenlemeleri tek bent halinde yer almaktaydı. Tasarının 9. maddesi "*haksız fiiller dışında yer alan akit dışı borç ilişkileri*" başlığında kabul edilmişti. Bu durumun nedeni olarak, Birlik üyesi ülkeler içinde akit dışı borç ilişkilerinin neler olduğu konusunda bir belirginlik ve

¹¹⁴ Çelikel/ Erdem, s. 403. Ayrıca bu konuda ayrıntılı bilgi için bkz. B. Bahadır Erdem (1999), Patent Haklarının Korunması ve Patent Hakkına İlişkin Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk, İstanbul, s. 91 vd.

¹¹⁵ Çelikel/ Erdem, s. 403.

¹¹⁶ Benelüks, Belçika, Hollanda ve Lüksemburg'un coğrafi olarak birlikteliğini anlatan, politik ve resmi bir işbirliği temeline oturan birliktir.

¹¹⁷ Güngör-Güneysu, s. 85.

¹¹⁸ Tüzük çalışması her ne kadar AB üyesi devletler tarafından yapılmış olsa da Tüzük uygulama alanı bakımından "*Evrensel*" niteliktedir. AB üyesi devletler dışındaki devletler de Tüzüğü kendi anlaşmalarında uygulayabilir. Bunun yanında Tüzüğü'nün 3. Maddesinde açıkça belirtildiği üzere Tüzük ile birlikte seçilen hukuk AB ülkeleri dışında üçüncü bir devletin hukuku olabilir.

¹¹⁹ Bu Tüzüğü'nün amacı, haksız fiil, sebepsiz zenginleşme, vekâletsiz iş görme ve sözleşme müzakereleri sırasındaki kusur gibi akit dışı borç ilişkilerini içeren kanunlar ihtilafı kurallarını uyumlaştırmaktır. Roma II Tüzüğü, haksız fiile uygulanacak hukuk konusunda genel bir bağlama kuralı; imalatçının sorumluluğu, haksız rekabet ve çevre zararları gibi akit dışı borç ilişkileri bakımından ise özel bağlama kuralları kabul etmektedir. Tarman, s. 195.

konsensus olmamasıydı¹²⁰. 2005 yılında metnin son halinin görüşmeleri sırasında, tasarının 9. maddesinde kabul edilen “*haksız fiil dışındaki borç ilişkileri*” başlığı değiştirilmiş ve 11. maddede vekâletsiz iş görme başlığı altında Roma II Tüzüğü kabul edilmiştir¹²¹.

Tüzükte vekâletsiz iş görmeye ilişkin düzenlemeler sebepsiz zenginleşme hakkındaki düzenlemeler ile paralellik arz etmektedir¹²². Tüzük md. 11’e göre vekâletsiz iş görmeden doğan borç ilişkilerine uygulanacak hukuk, geçerli bir hukuk seçiminin yapılmamış olması durumunda taraflar arasında mevcut hukukî ilişkiye uygulanacak olan hukuka tâbidir. Tüzüğe göre taraflar arasında önceden olması muhtemel borç ilişkisi md. 10’da örnek olarak belirtildiği üzere haksız fiil veya sözleşme kaynaklı olabilir¹²³. Eğer taraflar arasında vekâletsiz iş görmeden önce geçerli bir hukukî ilişki bulunmuyor ise şu halde tarafların ortak mutad meskenleri hukuku uygulanacaktır (md. 11/2). Tarafların ortak mutad meskenleri bulunmuyor ise bu takdirde iş görmenin gerçekleştiği yer hukuku uygulama alanı bulacaktır (md. 11/3). Ancak taraflar arasındaki borç ilişkisinden, vekâletsiz iş görme fiilinin bir başka hukuk ile daha sıkı bir ilişki içinde olduğu tespit edilir ise şu halde daha sıkı ilişkili hukuk olaya tatbik edilecektir (md. 11/4).

Vekâletsiz iş görmede işin görüldüğü ülke ile sonucun meydana geldiği ülke farklı olabilir. MÖHUK’te kabul edilen benzer düzenlemede böyle bir durumda zarar yeri hukukuna üstünlük tanınmaktaydı. Ancak, Tüzük vekâletsiz iş görmenin meydana geldiği yer ile zararın meydana geldiği yerin farklı ülkelerde olması durumunda ne şekilde hareket edileceğini göstermemiştir. *Tarman*’a göre Tüzüğün tamamı incelendiğinde böyle bir durumda Tüzüğün de MÖHUK gibi zarar yeri hukukuna üstünlük tanıdığını belirtmektedir¹²⁴. Bu yol ile işi gören kimseye, işin görüldüğü yerin değiştirmesinin önüne geçilecektir.

Daha önce de belirttiğimiz gibi Roma II Tüzüğü kapsamında düzenlenen vekâletsiz iş görme “*negotiorum gestio*” olarak anılan gerçek vekâletsiz iş görme hâlidir. Yani iş görenin, iş sahibi menfaatine yapmış olduğu vekâletsiz iş görmeler Tüzük kapsamında düzenlenmiştir. Gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin Avrupa devletlerinin birçoğunda hukukî statüsünün tartışmalı olması nedeniyle düzenlenmemiştir¹²⁵.

¹²⁰ Özellikle vekâletsiz iş görme hakkında farklı hukuk sistemlerinde sebepsiz zenginleşme ile haksız fiil şeklinde vasıflandırmanın var olduğu bilinmemektedir. Öztekin-Gelgel, s. 57.

¹²¹ Öztekin-Gelgel, s. 60.

¹²² Tarman, s. 213.

¹²³ Tarman, s. 213.

¹²⁴ Tarman, s. 214.

¹²⁵ Fransız ve Avusturyalı yazarlar vekâletsiz iş görmeyi yalnızca iş sahibi lehine yapılan bir fiil olarak görmektedir. Dolayısıyla bu hukuklarda vekâletsiz iş görmenin zorunlu unsuru iş sahibinin menfaatine iş yapmadır. İsviçre hukukunda ise vekâletsiz iş görmeye temsil ilişkileri uygulanmaktadır.

Bu kapsamda gerçek olmayan vekâletsiz iş görmenin ağırlıklı olarak haksız fiil olarak vasıflandırılması nedeniyle Tüzük md. 4'te yer alan genel kural uyarınca haksız fiil hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesini düşünüyoruz.

Tüzüğün 4. maddesi haksız fiiller konusunda genel kuralı düzenlemektedir. Buna göre haksız fiillere uygulanacak hukuk zararın meydana geldiği yer hukukudur. Tüzük bu bağlamda haksız fiillere ilişkin, zararın meydana geldiği yer hukukunu öncelikli bağlama noktası kabul ederek haksız fiilin ika yeri kuralını tamamen terk etmiştir. Hâl böyle olunca ika yeri ile zarar yeri farklı yerlerde olan, MÖHUK md. 34/2 düzenlemesi gibi bir hükmü geride bırakarak, mesafe haksız fiil olarak nitelendirilen olaylar bakımından doğrudan zarar yerini kabul etmiştir¹²⁶. Söz konusu durumda, gerçek olmayan vekâletsiz iş görme hâlinin meydana gelmesi durumunda Tüzük uygulama alanının ne şekilde olacağını Tüzüğün gerekçesinden hareket ederek bir çözmek mümkün olacaktır. Tüzüğün gerekçesinin 16. maddesinde belirtildiği üzere zarar yeri kavramı taraflar arasındaki edimler dengesini sağlamak amacıyla kabul edilmiştir. Eğer ika yeri hukuku haksız fiil ilişkisine kabul edilecek olsaydı bu takdirde haksız fiili işleyen tarafın lehine bir düzenleme yapılmış olacaktı. Ancak, zararın meydana geldiği yer ile özellikle mağdurun mutad meskenin örtüşmesi durumunda mağdur lehine bir düzenleme yapıldığı görülmektedir.

Roma II Tüzüğünün 4. maddesinin 2. fıkrası, genel bağlama kuralına bir istisna getirerek failin ve zarar gören kişinin ortak bir yerde ikamet etmeleri durumunda zarar nerede meydana gelmiş olursa olsun tarafların ortak mutad mesken yeri hukukunun uygulanması gerektiğini düzenlemiştir^{127 128}. Bu noktada ortak mutad mesken hukuku kriteri gerçek vekâletsiz iş görme kurallarını düzenleyen md. 11'de olduğu gibi gerçek olmayan vekâletsiz iş görme uyuşmazlıklarında da uygulama alanı bulacaktır. Öte yandan Tüzüğün 4. maddesinin son fıkrasında düzenlenen halin tüm şartlarından daha sıkı irtibatlı bir hukukun tespit edilmesi durumunda, en sıkı irtibat kuralı gereği bu hukukun uygulanması düzenlemesi haksız fiiller için de geçerlidir. Bu nedenle gerçek olmayan vekâletsiz iş görme konusunda daha yakın irtibatlı bir hukuk tüm olay örgüsü değerlendirilerek tespit edilmesi durumunda bu hukuk uygulama alanı bulacaktır.

¹²⁶ Zarar yerinden kasıt doğrudan zararların meydana geldiği yerdir. Dolaylı zararlar bu noktada zarar yerinin belirlenmesinde kullanılan bir kriter değildir. Tarman, s. 199.

¹²⁷ Tarafların ortak mutad oturma yerinin tek başına haksız fiil yeri kaidelerini bertaraf etmesini kabul etmenin kolay olmadığı, ancak belirli şartlar altında tarafların ortak şahsi statülerini tatbik etmek gerektiği hakkında bkz. Nomer, s. 315-316. Buna karşılık, milletlerarası uygulamada, doktrinde ve sözleşmelerde mutad mesken kriterinin bazen birinci derecede bağlama kriteri olarak kabul edildiği hakkında bkz. Tekinalp, s. 362.

¹²⁸ Tarman bu durumun New York Temyiz Mahkemesinin Bobcock/ Jackson kararı etkisinde bir düzenleme olduğunu belirtmektedir. Tarman, s. 201.

SONUÇ

Bu çalışmada yabancı unsurlu vekâletsiz iş görmeye ilişkin sözleşmesel, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşme içeriğine sahip farklı nitelikteki durumlara uygulanacak hukuku, nitelik ile bağdaşır şekilde uygulanacak hukuka dair düzenlemelere yer verilmiştir. Bu anlamda iş gören kimsenin iş sahibi menfaatine yapmış olduğu iş görmeler bakımından gerçek, iş gören kimsenin kendi menfaatine iş yaptığı durumlar bakımından gerçek olmayan vekâletsiz iş görme kavramları incelenmiştir.

Gerçek vekâletsiz iş görme, TBK md. 529 tanımından hareketle kanundan doğan bir borç ilişkisi olarak değerlendirilmek suretiyle, sözleşmesel nitelik arz etmektedir. Söz konusu durumun sözleşmesel nitelik arz etmesi nedeniyle MÖHUK md. 24 kapsamında uygulanacak olan hukukun tespit edilmesi gerekecektir. Bu takdirde taraflar gerçek vekâletsiz iş görme sözleşmesine hukuk seçimi yapmak suretiyle uygulanacak hukuku tespit edecekleri gibi, hukuk seçmemeleri durumunda md. 24 kanun koyucunun zikrettiği objektif bağlama kuralı devreye girecektir. Hâkim objektif bağlama kurallarına uygun olarak öncelikle karakteristik edim borçlusunun, sözleşmenin kurulması anındaki mutad meskeni veya sözleşme ticari bir nitelik arz ediyor ise iş yeri hukuku uygulanacaktır.

Vekâletsiz iş görme, niteliği icabı temsil, vekâlet, hizmet sözleşmelerinden doğabilmektedir. Böyle durumlarda, vekâlet verilen kimsenin kendisine verilen yetkinin sınırlarını aşması da vekâletsiz iş görme olarak vasıflandırılmaktadır. Hâl böyle olunca, farklı sözleşme modellerinde yer alan temsil yetkisinin, iş gören kimse tarafından aşılması suretiyle vekâletsiz iş görme hükümleri devreye girmektedir. Ancak, belirtilen durumlarda iş sahibinin temsil yetkisi olduğu ve bunu aşması söz konusu olduğundan buradan doğacak ihtilâflarda da MÖHUK md. 30/2 uyarınca yetkisiz temsil hükümleri uygulanacaktır.

Vekâletsiz iş görmenin ikinci yönü ise gerçek olmayan vekâletsiz iş görmedir. Gerçek olmayan vekâletsiz iş göre unsurlar itibarıyla hem haksız fiil hem de sebepsiz zenginleşme kapsamında değerlendirilmektedir. Aradaki illiyet bağının uygun illiyet bağı olması halinde gerçek olmayan vekâletsiz iş görme haksız fiil niteliği taşımakta ve MÖHUK md. 34 kapsamında değerlendirilmektedir. Ancak aradaki illiyet bağının şart illiyet bağı olması ihtimâlinde vekâletsiz iş görmenin niteliği sebepsiz zenginleşme olarak vasıflandırılmakta ve MÖHUK md. 39 uyarınca uygulanacak olan hukuk tayin edilmektedir.

AB düzenlemeleri çerçevesinde 2009 yılında yürürlüğe giren Roma II Tüzüğü kapsamında 11. madde vekâletsiz iş görmeye uygulanacak hukuku ele almaktadır. Vekâletsiz iş görmenin Roma hukukundan bu yana geçerli olan tanımı çerçevesinde *negotiorum gestio* olarak isimlendirilmektedir. Şu halde *negotiorum gestio* ile anlatılmak istenen gerçek vekâletsiz iş görme olup, Tüzük kapsamında da bu durum düzen-

lenmiştir. Ancak gerçek olmayan vekâletsiz iş görmeye ilişkin bir düzenleme yapılması, Tüzük genel kuralları ve sistematüğinden hareketle tespit edilmeye çalışılmıştır. Tüzük genel sistematüğü uyarınca haksız fiil ilişkilerinin düzenlendiğı 4. maddesi kapsamında Tüzük kapsamında yer almayan düzenlemeler bakımından uygulanacak hukuk tespit edilmektedir. Böyle bir durumda, Tüzük kapsamında yer almayan bir düzenleme olan gerçek olmayan vekâletsiz iş görme haksız fiil olarak vasıflandırılması durumunda haksız fiile ilişkin genel kural kapsamında değerlendirilecektir.

KAYNAKÇA

- Akbıyık, A. Arkan** (1999), *Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görme*, İstanbul: Alfa Yayınları.
- Arpacı, Abdulkadir/ Hatemi, Hüseyin/ Kocayusufpaşaoğlu, Necip/ Serozan, Rona** (2006), *Borçlar Hukuku Genel Bölüm 3. Cilt, 4. Baskı*, İstanbul: Filiz Yayıncılık.
- Bayata-Canyaş, Aslı** (2012), *AB ve Türk Hukuku Uyarınca Sözleşmeye Uygulanacak Hukuka İlişkin Genel Kural*, Ankara: Adalet Yayınevi.
- Bilge, Necip** (1962), *Borçlar Hukuku Özel Borç Münasebetleri, B. 2. Ankara*.
- Collison, P. D./ Tatum, F. M.** (1972), *Most Significant Contacts Method: An Empirical, Analysis, 25 Vand. L. Review, s. 575-612.* ([http://heinonline.org/HOL/ Page?handle=hein.journals/vanlr25&div=46&g_sent=1&collection=journals](http://heinonline.org/HOL/Page?handle=hein.journals/vanlr25&div=46&g_sent=1&collection=journals)) Erişim Tarihi: 22.04.2015.
- Çelikel, Aysel/ Erdem, B. Bahadır** (2014), *Milletlerarası Özel Hukuk, 13. Baskı*, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Demir-Gökyayla, Cemile** (2013), *Milletlerarası Özel Hukukta Tek Satıcılık Sözleşmesi, 2. Baskı*, İstanbul: Vedat Yayıncılık.
- Doğan, Vahit** (2015), *Milletlerarası Özel Hukuk, 3. Baskı*, Ankara: Savaş Yayıncılık.
- Erdem, B. Bahadır** (1999), *Patent Haklarının Korunması ve Patent Hakkına İlişkin Sözleşmelere Uygulanacak Hukuk*, İstanbul.
- Fikret Eren** (2015), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 18. Bası*, Ankara: Yetkin Yayıncılık.
- Göktürk, H. Avni** (1951), *Borçlar Hukuku*, Ankara: Ulus Basımevi.
- Gümüş, Alper** (2012), *Borçlar Hukuku Özel Hükümler Cilt 2, İkinci Baskı*, İstanbul: Vedat Kitapçılık.
- Güngör-Güneysu, Gülin** (2007), *Temel Milletlerarası Özel Hukuk Metinlerinin Sözleşmeden Doğan Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuk Konusunda Yakınlık Yaklaşımı*, Ankara: Yetkin Yayıncılık.
- Hay, P.** (2000), *Conflict of Laws, B. 3, St. Paul, Minn.*
- Hatemi, Hüseyin** (2000), *Türk hukukunda Gerçek Olmayan Vekâletsiz İş Görme Kurumuna İlişkin Düşünceler*, Kemal Oğuzman Anısına Armağan, İstanbul, s. 383-389.
- Kırca, İsmail** (1995), *Vekâletsiz İş Görmenin Temsil Hukukunda Uygulama Alanı Bulduğu Haller*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi (AÜHFĐ), Cilt 44, Sayı 1-4, s. 443-450.

- Karahasan, M. Reşit** (2002), *Türk Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri*, C. II, İstanbul.
- Kocayusufpaşaoğlu, Necip** (1978), *Borçlar Hukuku Dersleri Genel Hükümler*, 1. Fasikül, İstanbul.
- Mo Zhang** (2009), Party Autonomy in Non-Contractual Obligations: Rome II and Its Impacts on Choice of Law, *Seton Hall Law Review*, Vol. 39, s. 864: <http://scholarship.shu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1022&context=shlr>. (Erişim Tarihi: 1.5.2015).
- Nomer, Ergin** (2015), *Devletler Hususi Hukuku*, 21. Bası, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Oğuzman Kemal/ Öz Turgut** (2014), *Borçlar Hukuku Genel Hükümler Cilt 1*, Gözden Geçirilmiş ve Güncellenmiş 11. Bası, İstanbul: Vedat Yayıncılık.
- Özdemir, H. Gökçe** (2001), *Roma Hukukunda Vekâletsiz İş Görme*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Özel, Sibel** (1999), Sebepsiz Zenginleşme Davalarında Kanunlar İhtilâfı Meselesi (Sebepsiz Zenginleşme), *Aysel Çelikel'e Armağan*, MHB, C. 19, S. 2, s. 713-731.
- Özel, Sibel** (2001), Milletlerarası Özel Hukukta İmalatçının Sorumluluğu, *Nuri Çelikel'e Armağan*, Cilt 1, İstanbul: Beta Yayıncılık, s. 874-953.
- Özel, Sibel** (2002), Sözleşmesel İlişkide MÖHUK md. 24/2 Objektif Bağlama Kuralının Mukayeseli Hukuk Açısından Değerlendirilmesi (Sözleşme), *MHB, C. 22, S. 2, Y. 2002*, s. 577-617.
- Öztekin-Gelgel, Günseli** (2006), *Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuk Hakkındaki Avrupa Birliği Düzenlemesi*, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Sargın, Fügen** (2001), *Karakteristik Edim Teorisine Eleştirel Bir Yaklaşım*, Ankara: Ankara Hukuk Fakültesi Dergisi, Sayı: 2, s. 37-96.
- Saymen, F. Hakkı/ Elbir, H. Kemal** (1958), *Türk Borçlar Hukuku I-II*, İstanbul.
- Schultz, J. C.** (1982), The Concept of Characteristic Performance and the Effect of the EEC. Convention on Carriage of Goods " in *Contract Conflicts*, (ed. North, D. C. L.), Amsterdam / New York / Oxford, pp. 185-201.
- Şanlı, Cemal / Ataman-Figenmeşe, İnci/ Esen, Emre** (2015), *Milletlerarası Özel Hukuk*, 3. Baskı, İstanbul: Vedat Yayıncılık.
- Tandoğan, Haluk** (1957), *Mukayeseli Hukuk ve Hususiyle Türk-İsviçre Hukuku Bakımından Vekâletsiz İş Görme (Mukayeseli)*, İstanbul: Ankara Hukuk Fakültesi Yayını No:109.
- Tandoğan, Haluk** (2008), *Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri Cilt II*, 4. Bası, İstanbul: Vedat Yayıncılık.
- Tarman, Z. Derya** (2008), *Akit Dışı Borç İlişkilerine Uygulanacak Hukuk Hakkındaki Avrupa Topluluğu Tüzüğü (Roma II)*, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Cilt 57, Sayı 2, s. 193-222.
- Tekinalp, Gülören** (1988), *Yeni Alman ve İsviçre Milletlerarası Özel Hukuk Kanunlarında Akdi Borç Statüsü ve Türk Kanunu*, MHB., C. 8, S. 1, s. 59-70.
- Tekinalp, Gülören/ Uyanık-Çavuşoğlu, Ayfer** (2011), *Milletlerarası Özel Hukuk Bağlama Kuralları*, 11. Baskı, İstanbul: Vedat Yayıncılık.

- Turhan, Turgut** (1989), Haksız Fiilden Doğan Kanunlar İhtilâfı Alanında İkâ Yeri Kuralı, Ankara: Dayınlarlı Yayıncılık.
- Uluocak, Nihal** (1989), Milletlerarası Özel Hukuk Dersleri, İstanbul.
- Uluocak, Nihal** (2002), Milletlerarası Haksız Fiil İhtilâflarında Fransız Hukukunda Meydana Gelen Yabancı Gelişmeler, Ergin Nomer'e Armağan, Milletlerarası Hukuk Bülteni, C. 22, S. 2, s. 889-948.
- Uzun-Şenol Pınar** (2014), Vekâletsiz İş Görmede İş Görenin Hukukî Durumu, İstanbul: FSM İlmî Araştırmalar İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, s. 293-309.
- Vischer, F.** (1977), Drafting National Legislation on Conflict of Laws: The Swiss Experience, Law and Contemporary Problems, No.2, Spring, s.131-145.
- Yavuz, Cevdet / Faruk Acar/ Burak Özen** (2014), Türk Borçlar Hukuku Özel Hükümler, Güncellenmiş ve Yenilenmiş 10. Baskı, İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Yavuz, Cevdet/ Acar, Faruk/ Özen, Burak** (2012), Borçlar Hukuku Dersleri Özel Hükümler, 10. Baskı, İstanbul, Beta Yayıncılık.
- Yavuz, Nihat** (2013), 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu Şerhi 2. Cilt, Ankara, Adalet Yayınları.
- Zevkliler, Aydın/ Gökyayla, K. Emre** (2014), Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 14. Bası, Ankara: Turhan Yayıncılık.